Päewaleht

Ilmub igal äripäewal.

Toimetus ja talitus on Tallinnas, Suurel turul raekoja ees.

Toim. telef. nr. 347. Talit. telef. nr. 311.

Toimetaja kõnetunnid kella 12—1 lõunal.
Ärijuhi kõnetunnid kella 8—11 e. l.

Adress liht- ja rahakirjadele: „Päewaleht" Tallinnas. (Postikast nr. 87).

Tellimise hind:

1 kuu	postiga 7.50	1 kuu	postita 6.50
3 „	„ 22.50	3 „	„ 19.50
6 „	„ 45.—	6 „	„ 39.—

Wäljamaale 9 marka kuus.
Adressi muutmine 1 mark.

Kuulutuste hinnad:
no pareille rea ruum maksab kuulutuste tüljel 75 penni, lehe eesotsas 2 marka. Kuulutused tulewad päew enne soowitawat ilmumist lehe kontoris ära anda. Kuulutused, mis hommiku enne kella 9-t ära antakse, ilmuwad ainult wõimaluse järele sama päewa numbris.

Üksik nummer 40 penni.

Tarwitamata jäänud lühemad kirjatöödhäwitatakse ära, suuremad saadetakse tagasi, kui selleks margid juure on lisatud. Käsikirjad, mis alaliste kirjasaatjate poolt ei tule, jääwad hinna alla arwamata, kui neile tasunõudmine peale ei ole kirjutatud. Saadetawatel kirjatöödel peab saatja täielik nimi ja adress all olema.

Nr. 203 | Laupäewal 20. septembril 1919 | XIV aastakäik

Meie rahuläbirääkimised nõukogude walitsusega pooleli jäänud.

Need kandsid ainult mõnede eeltingimiste selgituste laadi.

Üheks meie esimeseks eeltingimiseks on, et Eesti wabariik ainult oma naabriritkidega koos rahuläbirääkimisi wõib pidada.

Peipsi järwel on meie laewastik waenlase laewadest mõne ära rikkunud ja mõne ära toonud.

Mehikoorma wäina idakaldal on meie 26-meheline wäesalgake suure hulga külasid wastasest puhastanud.

Põhja-Lääne Wenemaa walitsuse wastus Latwija wälisministrile.

Meie walitsuse leping Põhja-Lääne walitsusega.

Liitlaste kõrgema nõukogu koosolekul seisukorda Lääne mere mail harutatud.

Meie walitsus on otsustanud Shanghaisse ja Siberisse konsulaadi asutada.

Soomest tuleb meile täna ajakirjanikke ja nõutsada riigiametnikku wõõrsile.

Asutawas Kogus wõeti eila määrus koolikohustuse laiendamise kohta lõpulikul kujul wastu.

Teater „Rafaino" Esimest korda Tallinnas! **Briljantide kuninga surm.** Suurepärane draama 4. akts. Nordiski filmist.
Ameerika naljapilt **„Feti kihlused."** Pilfisid suudab 1. kl. trilo Alfred Makeschi juhatusel.

Teater „FARSS" Kõik, kes Farss'i peale pahased on, saawad nüüd lepitud! Aus tänaw nr. 7. **Eeskawa Kiwilombi Ints'iga.** Waata 4. lehek.

Päewapildi aparatisi
platesi igas suuruses kuni 30×40 cm., bromhõbe paberit rullis ja pakis, postkaarte, kartoni poognas ja formaadis, filmist j. n. e. olen saanud suuremal arwul
Päewapildi tarbeasjade kauplus
Ernst Feldt, Tallinnas, Pikk tän. 16.

Seisukord wäerindadel.

Ülemjuhataja staabi teadaanne.

19. septembri õhtul.

Wäerinmal waikne. Minewa nädala lõpul toodi meie Peipsi laewastiku poolt Peipsi järwe idakaldal seiswad waenlase paadid ajalt kaasa, osalt tehti nad kõlbmataks. 26-meheline desjandisalk puhastas kõik külad Podborowjest kuni Mteschini waenlasest, 53 wangi, 1 kuulipilduja ja muud sõjawarustust kaasa tuues.

20. sept. homm.

Jamburi sihil pommitas meie joomusrong Jamburi silda ja waksali.

Pihkwa sihil pommitab waenlane hommikust peale Isborski jaama.

Põtalowo sihil Marienhausenit ja Kotleshi teedel lumrajate tegewus.

Põhja-Lääne armee ametlik teadaanne.

18. sept. õhtul teatatakse, et Ledinki küla piirkonnas (Samro järwe ja Luuga linna wahel) üks enamlaste bataljon täiesti on löödud ja 14-da kütivolgu wahisalk on häwitatud. Wangi wõetud on 41 meest ja saagiks saadud koorm pilsje.

19. sept. hom. lõunam ütleb, et waastane Gnedilowa Gora külale (mis Samro järwest üle 20 wersta lõuna pool on) suurtükidega tuld antud.

Meie walitsuse leping Põhja-Wenemaa walitsusega.

Asutawa Kogu liikmetele on lepingu projekt ära antud, mida meie walitsus Põhja-Lääne Wene walitsusega tahab teha.

Selle järel on Põhja-Lääne walitsusel õigus Eesti riigi piirides asuda. Walitsemise õigust ei ole tal siin, tema käsud wõiwad maksa ainult teisel pool piiri, Wenemaal. Aga ka seal seisawad meie wägede käes olewad maa-osad meie walitsuse all ja Wene walitsuse käsud maksawad seal ainult, kui nendega Eesti walitsus nõus on. Wene walitsus liidab piiri heaks, mille meie Asutaw Kogu kindlaks määrab. Tema asub Narwa linna, kus talle meie walitsuskohtade poolt tarwilikud ruumid antakse. Meie maale wõib ta ainult nii kaua jääda, kui meie walitsus selle wõimalikuks loeb. Meil on õigus tema tegewust siin igal ajal lõpetada.

Wäljamaalt.

Saksamaa tulew walitsus.

„Kölnzer Zeitungile" teatatakse Londonisti: Inglise ametlikkudes ringkondades arwatakse, et Saksamaal warsti uus poliitiline ajajärk algab. Saksamaa seiswat kuristiku äärel ja saawat warsti Wenemaa saatuse osaliseks. Diktatuur tulewalt pahemalt poolt, sest Saksamaa niiöelda politiika ajawat ta sellele süsteemile kaisu. Kodanlised erakonnad katsuwat õnnetuse eest hoida, millega nad parempoolsele walitsusele teed tasanda wad. Wahest saawat siis Saksamaa kaks walitsust, pahempoolse Berliinis, ja parempoolse idas. Wõitlus kodanlaste ja pahempoolliste wahel lõpiwat wist wiimaks esimeste wõiduga. Seda moodi kujutatakse Saksamaa tulewikku ka Prantsusmaal ja Ameerikas ette.

Wene talupojad nurisewad.

„Derewenskaja Bednota" awaldab talupoegade kirju, milles kaebatakse, et nende käsi halwasti käib. Talupoegadel on nüüd küll maad, aga wiljaseemet ega masinaid ei ole, ja walitsus ei saa neile neid anda. Enamlaste ajaleht käseb kaebajaid oodata, kuni Denikin löödud on, siis saawat talupojad kõike, mis neile tarwis minewat.

Enamlaste talwekorterid Lääne mere mail.

Wene punaste wägede juhatajad, kes sõjakäigult Koltshaki wastu tagasi on tulnud, laudwad oma proklamatsioonides sõdalastele talwekorterid Lääne mere mail. Seal öeldakse, et kommunism „Euroopa wakestsialistlise imperialismi" wastu suunapäralist talwesõjakäiku ette wõtma walmistab.

Würst Liewen wägi.

Londonist. 18. sept. Reuter. Würst Liewen salgab oma „Morning Postis" awaldatud kirjutises, et tema selle wäega ühinenud on, mida Leedumaal ajutati. Ta seletab, et tema diwisjon ühes Judenitshi wägedega Peterburi wäerinnal on.

(Estur.)

Lühikesed sõnumid.

Tshehhimaal kõneldakse sõjawäe diktatuuri wõimalusest.

Umaris peetakse rahwakoosolekuid, millel ainuwalitsusele sõprust awaldatakse. Arwatakse, et maa warsti kuningriigiks kuulutatakse.

Uhisriikides tahawad 22. septembril 300 tuhat teraseõõlist töö seisma jätta.

Hondurases oli rewolutsioon. Uhisriikide ristleja „Cleveland" sõitis sinna.

Liidu kõrgema nõukogu koosolek.

Londonist. 18. sept. Reuterile teatatakse Pariisist: Liitlaste kõrgem nõukogu pidas täna hom. koosoleku, millest ka Pichon, Lyrecrowe, Scialoja, Matsui ja Foch osa wõtsid. Wõeti uuesti harutusele seisukord Lääne mere maadel, kuulati kindral Goughi aruannet ja harutati Spitzbergeni küsimust.

Fochi ultimaatumi tekst Saksamaale.

Riigist. 19. sept. „Latopress." „Posliljeni" erikirjasaatja teatab kindral Fochi poolt Saksa walitsusele saadetud tekst. Saksa sõjawäe wiibimine Kura- ja Leedumaal on rahulepingu täitmata jätmine, millo eest Saksa walitsus wastutaw on; mingisugusesid tähendusi selle kohta, et kindral Goltzi sõdalastel sõna ei kuulda, ei panda tähele. Saksamaa peab wiibimata Kura- ja Leedumaa puhastamiseks oma sõdalastelt mõjuwaid sõnme astuma, wastasel juhtumisel astub marsjall Foch need sõnmud ise.

(Estur.)

Inglise leht Eestimaa kohta.

Londonist. 19. sept. „Daily News" arwab, et Eestimaa wõib walmi hiireks saada, kes Briti lõwi wõrkudest lahti närib, millesse walitsuse Wene poliitika teda mässinud.

(Estur.)

Wene Põhja-Lääne walitsuse wastus Latwijale.

Wene Põhja-Lääne walitsus on Latwija wälisministrile järgmist teatanud: Põhja-Lääne Wenemaa ministrite nõukogu on Teie märgukirja ja talle juurelisatud dokumentide sisuga tutwunenud ja mulle ülesandeks teinud: 1) Latwija Ajutisel Walitsust terwitada ja talle täielikku edu soowida ja wõitluses enamluse häwitawate põhimõtete wastu ja temal rahulikus ehitawas töös maa sisemise elu korraldamisel demokraatlistel alustel. 2) Oma täielikku rahuldust awaldada, et Teie riigikord ja wahekord wäliste riikidega lähemas tulewikus Latwija Asutawas Kogus harutusele wõetakse, ja et ministrite nõukogu täieli loodab, et see wahekord aluseks seatakse, mis mõlemat maad wõib rahuldada. 3) Latwija Ajutisele Walitsusele teatada, et Põhja-Lääne walitsus walmis on temaga otsekohe lähedat läbikäimist algama, kuni wahekorra küsimus wäliste riikidega Latwija Asutawas Kogus läbi on harutatud.

Asutaw Kogu.

Koosolek 19. septembril.

Koosolek algas kell 5, juhataside kordamisi Birk, Olesk ja Rei.

Määrus koolikohustuse laiendamise kohta 1919./20. õppeaastal

wõeti kolmandal lugemisel ja redaktsiooni-komisjoni poolt ettepandud lõpulikul kujul wastu, teisel lugemisel tehtud parandustega ja muutustega.

Maaseaduse eelnõu

par. 19. harutamisel esimesid pikemate kõnedega Tõnisson ja Jürmann, eraomanduse kaitsemise mõttes, nendele wastasid M. Martna ja Lehtmann.

Rahwaerakonna poolt ettepandud parandused liikati tagasi ja wastu wõeti (teisel lugemisel) J. Lehtmanni poolt tööerakonna nimel ettepandud parandused, millega sots.-demokraadid ühinesid, ning käib järgmiselt:

„§ 19. Riigimaa antakse: a) põllupidamiseks põlisel (pärandatawalt) tarwitaja wäikemaavidamiste näol sellekohase eriseaduse järele; b) hariduslistele, omawalitsuslistele, ühistelegelistele, kaubanduslistele ja tööstuslistele asutustele pikaajaliseks tarwitamiseks, kui ka artellidele ühisharimiseks; c) rendile lühikese aja peale ühiskutele ühikutele.

Märkus: Riik wõib maid ka oma kätte widamiseks jätta."

Koosolek lõppes kell 9.

Soome ajakirjanikud

jõuawad täna p. l. Tallinna. Utleme oma ametiwendadele soojalt: „Tere tulemast!" Loodame, et nad meil südamlikku wastuwõtmist leiawad.

Päewauudised.

Eesti panga wäliswaluuta ostukurs 19. septembril 1919. a.

1 Inglis naesterling	Mrk.	240.—
100 Rootsi krooni		1410.—
100 Taani krooni		1270.—
100 Soome marka		275.—
100 Saksa riigimarka		215.—
100 Ülem-Ida marka		195.—
1 Ameerika dollar		52.—
100 Prantsuse franki		605.—
100 Wene tsaari r. (suured 100 ja 500 r.)		175.—
100 Wene tsaari r. (wäikesed 1—50 r.)		150.—
100 Wene duuma rubla		70.—

Tähendus: Wälisswaluuta müügi juures wõiwad rahawahetused omale kuni 2 prots. wahetusu wõtta. (Estur.)

Inglise konsul Walgas.

Minewal nädalal wõbis Walgas Inglise konsul Tallinnas, hra Bosanquet läbisõidul Riigist Tallinna. Hra B. sõitnud sinna autoga, teel tähtsamais punktides peatudes. Walgast sõitis ta Tartu ja Narwerre edasi, kuna ta Wiljandis ja Pärnus Riiga sõites peatanud.

Hra Bosanquet tahab lähemalt kohtadel meie oludega tutwuneda. Iseäralist huwi tunneb ta „Rajal." teatel meie tänawuse wilja-kogusaagi, linakaswatuse korralduse ja maaküsimuse lahendamise wastu kohtadel. Praegu Ajutawas Kogus harutusel olew maaseaduse projekt läseb oma tegeliku läbiwaimise juhtusi Inglise esitajat palju huwitaba, milleks ta ühiskasulisi andmeid togub.

Soome ajakirjanikude ja riigitegelaste külaskäik.

Laupäewal, 20. sept. sõidawad Helsingist Tallinna külaskäigule Soome ajakirjanikud ja umbes 300 riigitegelast kõikidest ministeeriumitest. Külalised tulewad 2 laewal, umbes kella 2 paiku Helsingist wälja sõites.

Ajakirjanikud, 7 suurema Soome lehe esitajad, sõidawad pühapäewal ehk esmaspäewal Tallinnast wäerinnale ja teistesje Eesti linnadesse mõnepäewalisele ringreisile, et meie oludega kohapeal endid lähemalt tutwustada.

Kaasa sõidawad külalistega Helsingi Eesti ajakirjanduse-büroo esitaja G. E. Luiga ja meie sõjaministeeriumi esitaja Helsingist, A. Hanko.

Eilsem telegramm teatab teie nõnda'lt, et riigitegelased laupäewal kell pool 3 ja ajakirjanikud kell 12 Helsingist wälja sõidawad.

Kaubandusmees Emil Moeller Pariisist

annab teateid kõige üle, mis eelisest Prantsusmaal, Belgias ja Wahemeremaadel kaubanduslisest ja majanduslisest wõib huwilada. Wõtab wastu esmaspäewal 22. sept. kella 9—2 Kuld-Lõwi wõõrastemaias tuba nr. 5.

Laiu kooliõpetajate palkade maksmiseks.

Linnawalitsus otsustas kooliõpetajate palkade maksmiseks septembrikuus walitsusel suuremat laenu küsida.

Linnakassa on praegu tühi ja linnawalitsus ei suuda muidu kõiki palkasid septembrikuus wälja maksta.

Wallakool mõisa ruumidesse.

9. sept. otsustas põllutööministeerium Päärdu mõisat Läänemaal üle wõtta, sest et praegune omanik sakslane Stein mõisa wõimaltu lohakasse seisukorda on lasknud minna.

Haridusministeerium tegi eila korralduse, mille järele Päärdu wallakool mõisa ruumidesse üle wiiakse, sest et kool laiendamise puhul senised koolimaja ruumid kitsaks jääd.

Ülerüütlite põllumeeste kongressi kokkukutsumine

ei taba Põllumeeste kõrgeltsiide käes edenada. Kuulduwasti minna mõtted kokkukutsumise korra juures lahku.

Nüüd kuuleme, et maakonna kongresside täidesaatjad kommisjonid asja korralduse oma peale wõtta. Sellekohane nõupidamine peetakse 1. oktoobril Tallinnas ära, kus kongressi päewakord ja kokkutsumise wiis lõpulikult kindlaks määratakse.

Kongressi päewadeks on 8. ja 9. now. määratud.

Kõrgema põllutöö- ja karjakaswatuse näitus

algas täna Keila alewis. Näituse puhul sõidab homme kell 11 hom. erarong Tallinnast Keilasse ja tuleb pärast lõunat tagasi.

Kõrgema ärikirjadele!

Kui majaomanik tõrgub üürraha üürnikult wastu wõtmast, siis wõib wiimane selle sisse maksta renteisse kohaliku jaoskonna rahukohtuniku depositi, wõi rahukohtukogu depositi majaperemehe kasuks — siis jääb kohtu poolshini ja akti maks ära, mida nõutakse siis, kui üür maksetakse rahukohtukogu esimehe kätte. „Üürniku" juhatus.

Tööstusministeeriumi poolt

on Kastre mõisa piimarentnik Kristian Urres trahwitud 1000 margaga sundusl. määruste, 9. apr. nr. 65, üleastumise pärast, piima mitte-andmise asjus. —lo.

Ühtluskooli tunnitabelid wastu wõetud.

Haridusnõukogu koosolekul 17. sept. harutati ja wõeti üleüldistes joontes wastu ühtluskooli tunnitabel.

Keskkoolides otsustati käesolewal õppeaastal esimeseks wõõraks keeleks määrata Wene keel, teiseks Inglise ehk seal, kus see wõimalik ei ole, Saksa keel ja kolmandaks Prantsuse keel wabaks õppeaineks.

Algkoolides määratakse ainult üks wõõras keel — Wene.

Korraldus Ladina keele tunnikawasse wõtmise kohta mittesunduslise õpeainena keskkoolides antakse kooliosakonda wäljatöötamiseks.

Tunnikawa kuulutatakse wälja ühtluskooli algkooli osa kõigi 7 õppeasta jaoks, misjuures 4 esimese õppeasta jaoks need tunnikawad käesolewal aastal sundusliikult maksma pannakse, kuna 3 järgmisel õppeaastal nende maksmapanemiseks ülemjuhataja kohaselt tarwilikud juhatused antakse.

Keskkoolide kohta wõisi tunnikawasid käesolewal aastal maksma ei panda, wälja arwatud korraldus wõõraste keelte õpetamise asjus.

Estur.

Meie esimese rahusammu tagajärjed.

Meie rahusaatkond on Pihkwast tagasi tulnud.

Mis ta sealt kaasa tõi, mis on selle sõidu tagajärjed, neid küsimusi oleme õigustatud omale ette panema ja nende peale wastust otsima.

Tõi ta rahu kaasa? Ei, seda temalt ei nõudatud ja seda ta ei wõinudki teha.

Meie rahusaatkond sõitis Pihkwa üksinda, ilma oma liitlasteta, ilma nende endise Wenemaa läänepiiril tekkinud iseseiswate riikideta, kes Wenemaa nõukogude riigiga ühes meiega sõjajalal seisawad, kellele see riik sõja peale on sundinud. Rahu teha katsuda ilma nendeta, isegi rahuläbirääkimisi sisuliselt ilma nendeta pidada, sarnase wäärsammu tegemist oleks isegi kõige lihtlabasem seisukorra hindamine keelanud.

Meie rahusaatkonna ülesanne oli rahuwõimaluse selgitamine.

Kui kaks, mõnda öelda, korralikku riiki teineteisega sõdiwad, oleks wahest teisigi teid sarnase wõimaluse selgitamiseks leidnud, ojeks erapooletute riikide kaudu pinda ette walmistatud ine. Kuid Wene nõukogude riik on terwest ilmast lahutatud ja ükski, kes wäljaspool temo piire elab, ei wõi omale kindlamast ette kujutada, mis seal sünnib ja millega seal peab rehkendama.

Meil tuli lõwikoopasse minna. Ja sinna minna seks, et selgusele jõuda, kui tõsised on enamlaste rahusoowid ja misjugune on nende seisukoht selles asjas niihästi meie, kui ka meiega ühes nende wastu sõdiwate naabriritkide wastu.

Sellepoolest on meie rahusaatkonna sõidul teatawad tagajärjed kahtlemata olnud.

Enamlased olid meie wastu Pihkwa omad paremad diplomaatilised jõud wälja saatnud. Nagu rahusaatkondade wahel Pihkwas ärapeetud kõnedest, läbirääkimistest ja waielustest kiirkirjaliste protokollide põhjal näha, on meie wastased õige osawaid wõtteid püüdnud tarwitada, et Pihkwa kokkupuutumist agitatsiooni mõttes ära kasutada, isearanis aga läbirääkiniste pooleliäämise põhjenduse sarnasele otsusele wiia, mis neile maakerjaali wõiksid anda kihutustöö tegemiseks kaudselt ka meie wälise kui ka sisemise wäerinna nõrgestamise otstarbel.

Ometigi paistab aga selle juures selgelt wälja, et nad sõjalise mängu meie wastu, praegu wähemalt, kaunis lootusetaks peawad ja ühtlasi oma käsi läänes wabastada tahaksid, et idast ja lõunast tulewale hädaohule kauemini wastu panna. See ongi peaasjalikult neid sundinud meile rahuettepanekut tegema.

Rahwal, nagu meil, kes sõda ei ahnitse, waid kes ennast ainult kaitseb, oli tarwis seda ettepanekut ligemalt järele katsuda. Kas meie walitsuse poolt seks wajitud tee kohane oli, see on õige põhjendatud wastuwaielusi wälja kutsunud. Kuid sinnam on astutud ja meil tulewad selle sammu tagajärjed arwesse wõtta, ühtlasi ka reaalolud, mis igasuguse diplomaatilise sammu juures esimeses joones kaalumise alla käiwad.

Meie saatkond on Pihkwast kaasa toonud teatawad andmed ja läbirääkimiste aluseks wõtnud kindla ja selge seisukoha, et meie ilma oma naabriritkideta mingit sisulist läbirääkimist ei pea. Sellest järgneb loomulikult, et ka sõjariistadeta rahu küsimust saatkond üksi omapead harutamise alla wõtta ei wõinud ega ei tohtinudki, kui ta mitte äraandlikult oma naabrite wastu talitada ei tahtnud. Meie wastasel on seega meie seisukoht teada.

Kuidas asjade käik edaspidi kujuneb, näitab tulewik, mis kõige pealt sellest oleneb, kuidas ja kunas meie naabriritigid enamlaste ettepaneku peale wastawad. Kuid iga kodanik meie juures peab selle juures alati silmas pidama, et ühine wäerind ja ühine tegewus meile niihästi sõjapidamises, niisama ka sõja lõpetamises tarwilik on. Teeme teisiti, siis algame õnnemängu, mis meie senise hiigla jõupingutuse ja walatud were ühe hoobiga kasutaks wõib teha.

Sellepärast — ei mingit kärsitust ega ettewaatamata sammu. Oleme suutnud hiilgawate tagajärgedega sõda pidada, peab meil närwe ja kannatust ka seks jatkuma, kui sõja lõpetamise wõimalusi kaalutakse.

Meie peame alati silmas pidama, missuguse wastasega meil tegemist on, keda wanade roomlaste üteluse järele ka „siis kartma peab, kui ta kingitusi toob." See oskab sõna pääsu osawamini sõjariistaks tarwitada kui mõõka. Ka loodab ta nüüd oma rahujuttudega meie ridades rahulolematust ja lõhet kütuda. Ja kui kord wahest rahuni jõutakse, siis ei jäta ta meid oma kihwtiga üle külwamast, nagu ta seda ise ka salgama ei hakka. Siis ei ole meil wastupidawust wähem tarwis kui seni sõjajalal seistes.

Meie diplomaatia aga ei tohi ära unustada algõõde, et wäikesel rahwal raske on läätsa isefeiswat poliitikat ajada tahta. Sellepärast ei ole ka wäikerahwaste liit weel küllalt kindlaks aluspinnaks, waid meie ei tohi oma edaspidiseid sammu wähemalt kokkukõlasse wiimata jätta wägewate lääne-liitriikide politiikaga, sest selleet wäljaspool satume libeda ja kardetawa tee peale. Tahame loota, et see nõuanne hiliseks ei ole jäänud.

Rbn.

Tänast lehte on 6 lehekülge.

M. Lüdig Tallinna kõrgema muusikakooli direktoriks kinnitatud.

Haridusminister on wabakunstniku Mihkel Lüdigi Tallinna kõrgema muusikakooli direktoriks kinnitanud, 13. septembrist s. a. arwates. Estur.

Seltside registreerimise tähtaeg lõpeb 21. septembril.

Seltside ja ühisuste põhiuskirjade registreerimise tähtaeg lõpeb homme 21. septembril. Seltsid ja ühisused, kes endid selleks tähtajaks registreerinud ei ole, loetakse lõpetatuks.

On mitmete kesühisuste poolt palwid walitsusele saadetud, et põhiskirjade registreerimise tähtaega uue-aastani pikendataks. Senini on üksi tarwitajate ühisustele sellekohane ajapikendus lubatud. 500 marka ajakirjanduse muretsemiseks sõduriele annetas „Oma" ühisuse juhatus wäimalel koosolekul.

Ühtluskooli tunnitabelid wastu wõetud.

Haridusnõukogu koosolekul 17. sept. harutati ja wõeti üleüldistes joontes wastu ühtluskooli tunnitabel.

Keskkoolides otsustati käesolewal õppeaastal esimeseks wõõraks keeleks määrata Wene keel, teiseks Inglise ehk seal, kus see wõimalik ei ole, Saksa keel ja kolmandaks Prantsuse keel wabaks õppeaineks.

Algkoolides määratakse ainult üks wõõras keel — Wene.

Korraldus Ladina keele tunnikawasse wõtmise kohta mittesunduslise õpeainena keskkoolides antakse kooliosakonda wäljatöötamiseks.

Tunnikawa kuulutatakse wälja ühtluskooli algkooli osa kõigi 7 õppeasta jaoks, misjuures 4 esimese õppeasta jaoks need tunnikawad käesolewal aastal sundusliikult maksma pannakse, kuna 3 järgmisel õppeaastal nende maksmapanemiseks ülemjuhataja kohaselt tarwilikud juhatused antakse.

Keskkoolide kohta wõisi tunnikawasid käesolewal aastal maksma ei panda, wälja arwatud korraldus wõõraste keelte õpetamise asjus.

Estur.

Meie esimese rahusammu tagajärjed.

Meie rahusaatkond on Pihkwast tagasi tulnud.

Mis ta sealt kaasa tõi, mis on selle sõidu tagajärjed, neid küsimusi oleme õigustatud omale ette panema ja nende peale wastust otsima.

Tõi ta rahu kaasa? Ei, seda temalt ei nõudatud ja seda ta ei wõinudki teha.

Meie rahusaatkond sõitis Pihkwa üksinda, ilma oma liitlasteta, ilma nende endise Wenemaa läänepiiril tekkinud iseseiswate riikideta, kes Wenemaa nõukogude riigiga ühes meiega sõjajalal seisawad, kellele see riik sõja peale on sundinud. Rahu teha katsuda ilma nendeta, isegi rahuläbirääkimisi sisuliselt ilma nendeta pidada, sarnase wäärsammu tegemist oleks isegi kõige lihtlabasem seisukorra hindamine keelanud.

Meie rahusaatkonna ülesanne oli rahuwõimaluse selgitamine.

Kui kaks, mõnda öelda, korralikku riiki teineteisega sõdiwad, oleks wahest teisigi teid sarnase wõimaluse selgitamiseks leidnud, ojeks erapooletute riikide kaudu pinda ette walmistatud ine. Kuid Wene nõukogude riik on terwest ilmast lahutatud ja ükski, kes wäljaspool temo piire elab, ei wõi omale kindlamast ette kujutada, mis seal sünnib ja millega seal peab rehkendama.

Meil tuli lõwikoopasse minna. Ja sinna minna seks, et selgusele jõuda, kui tõsised on enamlaste rahusoowid ja misjugune on nende seisukoht selles asjas niihästi meie, kui ka meiega ühes nende wastu sõdiwate naabriritkide wastu.

Sellepoolest on meie rahusaatkonna sõidul teatawad tagajärjed kahtlemata olnud.

Enamlased olid meie wastu Pihkwa omad paremad diplomaatilised jõud wälja saatnud. Nagu rahusaatkondade wahel Pihkwas ärapeetud kõnedest, läbirääkimistest ja waielustest kiirkirjaliste protokollide põhjal näha, on meie wastased õige osawaid wõtteid püüdnud tarwitada, et Pihkwa kokkupuutumist agitatsiooni mõttes ära kasutada, isearanis aga läbirääkiniste pooleliäämise põhjenduse sarnasele otsusele wiia, mis neile maakerjaali wõiksid anda kihutustöö tegemiseks kaudselt ka meie wälise kui ka sisemise wäerinna nõrgestamise otstarbel.

Ometigi paistab aga selle juures selgelt wälja, et nad sõjalise mängu meie wastu, praegu wähemalt, kaunis lootusetaks peawad ja ühtlasi oma käsi läänes wabastada tahaksid, et idast ja lõunast tulewale hädaohule kauemini wastu panna. See ongi peaasjalikult neid sundinud meile rahuettepanekut tegema.

Rahwal, nagu meil, kes sõda ei ahnitse, waid kes ennast ainult kaitseb, oli tarwis seda ettepanekut ligemalt järele katsuda. Kas meie walitsuse poolt seks wajitud tee kohane oli, see on õige põhjendatud wastuwaielusi wälja kutsunud. Kuid sinnam on astutud ja meil tulewad selle sammu tagajärjed arwesse wõtta, ühtlasi ka reaalolud, mis igasuguse diplomaatilise sammu juures esimeses joones kaalumise alla käiwad.

Meie saatkond on Pihkwast kaasa toonud teatawad andmed ja läbirääkimiste aluseks wõtnud kindla ja selge seisukoha, et meie ilma oma naabriritkideta mingit sisulist läbirääkimist ei pea. Sellest järgneb loomulikult, et ka sõjariistadeta rahu küsimust saatkond üksi omapead harutamise alla wõtta ei wõinud ega ei tohtinudki, kui ta mitte äraandlikult oma naabrite wastu talitada ei tahtnud. Meie wastasel on seega meie seisukoht teada.

Kuidas asjade käik edaspidi kujuneb, näitab tulewik, mis kõige pealt sellest oleneb, kuidas ja kunas meie naabriritigid enamlaste ettepaneku peale wastawad. Kuid iga kodanik meie juures peab selle juures alati silmas pidama, et ühine wäerind ja ühine tegewus meile niihästi sõjapidamises, niisama ka sõja lõpetamises tarwilik on. Teeme teisiti, siis algame õnnemängu, mis meie senise hiigla jõupingutuse ja walatud were ühe hoobiga kasutaks wõib teha.

Sellepärast — ei mingit kärsitust ega ettewaatamata sammu. Oleme suutnud hiilgawate tagajärgedega sõda pidada, peab meil närwe ja kannatust ka seks jatkuma, kui sõja lõpetamise wõimalusi kaalutakse.

Meie peame alati silmas pidama, missuguse wastasega meil tegemist on, keda wanade roomlaste üteluse järele ka „siis kartma peab, kui ta kingitusi toob." See oskab sõna pääsu osawamini sõjariistaks tarwitada kui mõõka. Ka loodab ta nüüd oma rahujuttudega meie ridades rahulolematust ja lõhet kütuda. Ja kui kord wahest rahuni jõutakse, siis ei jäta ta meid oma kihwtiga üle külwamast, nagu ta seda ise ka salgama ei hakka. Siis ei ole meil wastupidawust wähem tarwis kui seni sõjajalal seistes.

Meie diplomaatia aga ei tohi ära unustada algõõde, et wäikesel rahwal raske on läätsa isefeiswat poliitikat ajada tahta. Sellepärast ei ole ka wäikerahwaste liit weel küllalt kindlaks aluspinnaks, waid meie ei tohi oma edaspidiseid sammu wähemalt kokkukõlasse wiimata jätta wägewate lääne-liitriikide politiikaga, sest selleet wäljaspool satume libeda ja kardetawa tee peale. Tahame loota, et see nõuanne hiliseks ei ole jäänud.

Rbn.

Rahuläbirääkimistel Pihkwas.

(Meie eri-kirjasaatjalt.)

Sõit.

Rahudelegatsiooni koosseisust ja wäljasõidust Tallinnast on juba üksikasjaliselt kirjutatud. Sellepärast jätan selle puutumata. Delegatsioon jõudis oma erarongil teisipäewa lõuna paiku Isborski. Meie eelliin käib läbi Isborski läbi. Oli parajasti waikne. Päew enne seda oli enamlane küll mõne pommi saatnud. Ta on wiimastel päewadel wägisi tahtnud jaama tabada. See ei õnnesta. Mõned pommid on ainult jaama läbiduses asuwate wabrikuhoonete lagunema löönud katustese sattunud ja need weel ärdemaks teinud.

Soomustrongi mehed teatasid, et enamlased hommikul raudteeliini sihis walge lipu wälja on pannud. Wist pidi see tähendama, et nad meie rahudelegatsiooni ootawad.

Lühikese peatuse peale Isborskis astuti teele. Enamlastele oli ette teatatud, et me saatkond kiwiteed mööda läbi liini läheb. Tarwilikud asjad olid peagi weoautosse laotud ja warsti kirjutasid wiis autot, neli sõidnuntot ees ja wiies, weoauto, kraamiga järel, meie eelliini poole.

Esimene peatus meie traktõrete juures. Eemal maanteel wõis kiikri läbi lähete pärna, et neingi inimestekogu seal edasi-tagasi aspeldab. Oli teada, et maantee meie ja nende liini wahel paarist kohast ära on riautud. Enamlased olid meie soomusautode kartusel kiwitee mitmest kohast miinidega puruks laskmud. Sõitsime siiski õime peale edasi, arwates, et enamlased meie delegatsiooni ootel tee ära on parandanud. Ometi ei olnud see nii. Mõni werst meie traktõretest eemal oli tee weel katki. Nähtawasti ei julgenud nad meie liini läheduses parandusetööd ette wõtta. Tee ei olnud siiski põhjalikult rikkes. Miinilaukude kõrwalt pääsesid autod kuidagi üle ja sõit läks ilma pikema peatuseta edasi, esimesel ja wiimasel autol walge lipp peal.

Ei tulnudki palju enam sõita, weel mõni werst, kui enamlaste eelwaht meid kinni pidas. Püssimees pärib järele, kas me paari nende mehega, kes walge lipuga ette läinud, kokku ei ole puutunud. Peagi jõuawad nad järele; on test pisut kõrwal olnud ja me oleme neist tähelepanemata mööda läbitanud.

Peame autodest wälja ronima, sest meid ei lasta oma autodes enam edasi sõita. Eemalt läheneb koegi ohwitseri wälimusega punakaartlane ja

wõtab meie rahusõidukonna ametlikku raportisse wastu.

Ta jääb meie delegatsiooni juhataja ette seisma ja loinetab raportteerimist täiesti tsaariaegse korra järele, mida ka kõik lähidal olewad punakaartlased käe rüütsi ääre panemisega täidawad. Teatab lühidalt, et teda nõukogude wabariigi walitsuse poolt on volitatud Eesti wabariigi rahudelegatsiooni wastu wõtma ja kohale toimetama. Eemalt kogub uudishimulikke punakaartlasi saatkonna ümber. Nad on waiksed ja silmitsewad meid nähtawa huwitusega. Paar erilisi pöörawad küsimustega delegatsiooni liikmete poole ja pöörawad järele, kas me kõik eestlased oleme.

Meie autod jääwad maha. Kraam laotakse teele. Sinna pannakse punakaartlased wahtideks juure. Meil seotakse silmad kinni. Bagaaši lubatakse otsekohe järele tuua. Meil tuleb ligi kolm wersta jalgsi minna kuni nende autoteni, millel meid Pihkwa lubatakse saata.

Nii kõnnime siis pimedast peast neljakesi ees, üks „towarishtsh" keskel. Keegi naljamees tähendab, et silmad arwatawasti selleks kinni seott, et meie waastakel meile midagi tähelepanemisewäärilist näidata ei ole.

Tunni järele oleme nende autode juures ja meil lubatakse silmad awaha. Umberringi rohkesti punakaartlasi, nähtawasti lähidas reserwis seiswad mehed, platskid suus ja uudishimulikud silmas peas. Siin on rohkesti erstlasi. Katsuwad äärimeeri mööda juttu ajada ja ühte ja teist päriba. Ei peata siin kaua. Meid palutakse autodesse ja umbes kahekümne minuti järele oleme

Pihkwas.

Automobiilid peatuwad Pihkwa kõige parema — „Londoni" wõõrastemaja ees. See on meie saatkonna asukohaks määratud. Kohalik leht on rahuläbirääkimistest ja meie saatkonna tulekust pikemalt teatanud, sellepärast on wõõrastemaja ette rohkesti inimesi kogunud. Peaaegu köidab mõõdaminejate tähelepanekut see, et wõõrastemaja sissekäik liupuudega ära on ehitud. Inimesed koguwad automobiilide ümber ja katsuwad wõõraid kõige lähemalt silmitseda.

Wõõrastemaja ees on wahiploatid wäljas. Need tõjuwad rahwamurdu eemale. Kui saatkond juba lisse on läinud, kuuldub weel tükk aega uulitsalt miitingu-sumimat. Inimesed on üksikutesse salkadesse eraldunud ja harutawad mingisugusei põnewaid asju.

Saatkonna jaoks on üks kord määratud. Treppidel on auwahid wäljas. Sisemus liupuude ja lilledega dekoreeritud. Saatkonna wõtab wastu keegi punase liudiga mees, kelle kohta pärast kuuldub, et see rahudelegatsiooni kaitse komandant on.

Delegatsiooni olemist on katsutud kõiglti mõnusaks teha. Igalt poolt paistab silma, et seda iseäranis alla on tahetud kriipsutada, et nõukog. wabariik kõigi kulturimaade traditsioonidest kinni tahab pidada ja näidata, et ta sugugi mõni barbaaride riik ei ole.

Saatkond palutakse warsti lõunasöögile. Söögilaal on samuti dekoreeritud. Laudadel märsked lilled. Sõintel rohkesti punast wärwi ja wabariigi juhtide pildid. Lõuna on nii walmistatud, nagu ei tuntaks nõukogude maal ülemüldse toitluse kriisist. Lõunal on watget ja mustaleiba, wiimane küll pisut haganane ja tulekardetaw.

Kogu saatkonna personaalile antakse weel õhtul nimelised kaardid, millega linnas wõib wabalt liikuda, ja nõupidamiste ruumi pääsed.

Teatatakse, et nõukogude walitsuse saatkond mõni tund enne meid juba Pihkwa on jõudnud. Ta asub samas wõõratemajas alumisel korral.

Saatkondade kohtutaamine

sündis weel samal õhtul. See oli ainult ametlik tutwustamine ja mõnekümnemiinutiline eratutuajamine tassi kohwi juures. Nõukogude walitsuse saatkonna juhatajaks on tõõstuse ja kaubanduse ja teede rahwakommissar Leonid Krasšin, liikmeteks wälisasjade kommissariaatide kollegiumi liige Maksim Litwinow ja rahaasjade kõmmissariaadi kollegiumi liige prof. Dmitri Bogoljepow. Krasšin on tuntud Wene insener, üks nõukogude walitsuse silmapaistwamatest „ministritest". Ta on nõukogude raudteede asja suure energiaga korraldanud ja sel ajal mõndagi saawutanud. Krasšin on wastaldane mees, pisut juba hall; silmapaistwalt solitid wäljamägemise ja ülesastumisega. Kõneleb kaalutult ja suure hooga, ilma paatoseese kaldumata. Ei awalda mingisuguse fanaatilise kommunisti muljet. Keegi, kes teda lähemalt tunneb, teadis kõneleda, et tal Ameerika pankades mõned head miljonid on. Ajab asjalikku juttu ja teeb erajutuajamistes nõukogude walitsuse kohta ääremärkusi, mis tihti ka mõne tsaariaegse riigimehe suhu kõlbawad ja ühe ultrasotsialisti poolt õige ootamata tulewad.

Litwinow on kõigi tundemärkide järele eht juut. Tal peab mingi teine nimi olema. Ka juba aastates mees, kawala ja pisut sarkastilise näoga. On elukutseline emigrant olnud ja nõukogude Wenemaal hea diplomaadina tuntud. Sest muidu ei oleks enamlased teda kawatsenud Inglismaale saadikuks saata, kuhu teda muidugi wastu ei wõetud.

Prof. Bogoljepow, Wene laialt tuntud noor majandusteadlane, on alles hiljuti enamlaste teenistusesse astunud. Ta ei olewat oma waadete poolest enamlane, küll aga neile mõnel moel kaasatundja. Ta ei kõnele sõnagi. Puurib kõiki teramalt ja kuulab kõike teramalt.

Nendest lühikestest teadetest aitab wist selleks, et arwamisele tulla, et enamlased oma rahusaatkonna paremate jõududega warustanud ja temale iseäralise tähelepaneku annud.

Õhtul määrati ära, et rahusaatkondade töö õhtul ja hommikul saab olema, pikema lõunawaheajaga. Hommikut, õhtut ja lõunat wõeti nõukogude saatkonna liigetega ühes koos.

Pihkwa muljed.

Wahepeal oli wõimalus linnas pisut ümber waadata. Osin paar kuud tagasi Pihkwas. Linn oli siis elawam, oli rohkem sõjawäge ja igast seltskonnakihist inimesi. Praegu jätab Pihkwa weel õudsema mulje kui siis. Uulitsad on tühjad, sest läbi 15.000 elanikku on terrori kartusel, mida Balahowitsh ja enamlased üksteise järele wäga hästi on instseeeritud, linnast wälja põgenenud. Uulitsatel näeb ainult harwades riietes inimesi. Turg on õige kokku kuiwanud. Mustuse hunikud on jälle suuremaks läinud, sest neist ei saa Pihkwa küll kunagi lahti. Kauplused pea kõik kinni. Tramwai ei liigu.

Enamlaste terrori kohta, millest kohalikud Wene lehed kirjutasid, ei kuulnud midagi. Igatahes ei ole mingisugusei awalikke tapmisi ega poomisi olnud. Mis salaja sündinud, sellest ei teadnud jutustajad midagi kõneleda. Läinud pühadeweal on turuplatsil Bolahowitshi kuju tulerõõdal suure tseremoniiga ära põletatud. Pikemalt Pihkwa olukorrast teises kohas.

Esimene rahusaatkondade koosolek.

Esimene rahusaatkondade koosolek oli kolmapäewal kell 11 enne lõunat. „Rahukonwerentsi" tööde kohaks, nii nimetati rahusaatkondi, oli Saksa gümnaasiumi hoone määratud. Rahukonwerentsi maja oli wahtidest ümber piiratud. Eraainimesi ei lastud sealt kohalt uulitsalt läbi.

Üleüldine koosolekute saal on iluputuudega dekoreeritud. Kõik seinad on suurte punaste kangastega kaetud, mis tuttawaid enamlisi loosungid kannawad. Punaste lippude wahel Marksi ja Wene rewolutsiooni demonite Lenini ja Trotski pildid. Ka teatraalne Sinowjew waatab kuisegilt alla.

Keset saali pikk laud, sinaka katewiga kaetud. Laua ümber pehmed, helesinise sidiga üle tõmmatud toolid. Laual weluwad pidulikud küünlad. Ajakirjanikkudele ja stenografistidele on eriline seatud. Publikumi jaoks ka mõned toolid pandud, sest koosolekud on awalikud.

Korridoris leiduwad numuerdatud toad, mis saatkondade nõupidamiste jaoks määratud.

Pisut üle üheteistkümne asuwad meie ja nõukogude walitsuse saadikud lena ümber. Publikumi moodustawad paar inimest, sest sissepääs on nähtawalt kitsendatud. „Rahukonwerentsi" komandant käib pidulikku nõuga ringi ja tõristab oma kannukseid ja kortikut. Wene ajakirjanikke on 5—6 meest, mõned Peterburist ja Moskwast. Ka „Edasi" esineja on kohal. Uhe laua ääres istuwad kuks tuntud Tallinna kommunisti, kellest üks hiljuti ameerikahuste kongressi liikmena wälja saadeti.

Koosoleku awab Krasšin. Koosolekuid saawad kordamisi meie ja nõukogude delegatsiooni esimees juhatama.

Krasšini kõne

on, nagu oodata wõis, agitatsiooni kõne kommunismi idee läbiwimiseks, nagu näid sadasid peeti Bresti rahuläbirääkimistel ja mille puhul nõukogude mehed protesteerisid, et Saksa ajakirjandus neid ära ei toonud. Olgu mõõdaminnes tähendatud, et meie ka nõusugusele protestiks tahame põhjust anda.

Krasšin seletas õige pikalt, kuidas Wene nõukogude wabariik kõige maailma wastu kaitsesõda pidawat, kuidas kõik temale kallale tungiwat, ei nimetanud aga poole sõnagagi sellest, kuidas Wene nõukogude wabariik ja Eesti wabariik sõjajalale on sattunud. Et kõneleja miitingu lõõksõnade tegija ei ole, siis jättis ta muidugi tähendamata, millest kõik nõukogude lehed on kaulnud, et meie nõukogude walitsuse sõjamistesse astadesse tahame segada, kuid ta waikis ka targu sellest, miks nõukogude wägi läimid aastal ootamata meie kallale kargasid.

Ta tähendas ainult: wiimaste kuude sündmused olewat näidanud, et rahu ei wõidawat üleüldse teisiti teha, kui rahwaste enesemääramise põhjusmõtetel (nõukogude Wenemaal oli siis nähtawasti meiega rahutegemise asjus ka teisi põhjusmõtteid), nad olewat arwamisele tulnud, et nad oma ideesid teistele sunduslikult ei tahtwat kaela ajada. Iga rahwas otsustagu ise oma saatuse. Kuid oma idee eest saada nad wõitlema ja selle heaks propagandat tegema. Tähendab — nad tahawad meie wõitmiseks ainult teise wormi waliba.

Weel tähendas kõneleja, et neil meiega rahutegemiseks iseäralised põhjused olla, mis peapsjalikult majanduslisel alal peituwat ja mis sundiwat nõukogude wabariiki ühendusesse astuma Wenemaa endiste äärealadega.

Lõpuks terwitas kõneleja Eesti wabariigi walitsust, et ta rahuläbirääkimistele kutse wastu on wõtnud.

Krasšini kõne järele tehti Eesti delegatsiooni ettepanekul waheaeg, et nõukogude walitsuse teadaanet läbi harutada.

Waheaja järele kannab A. Birk meie delegatsiooni teadaande ette. Ta teeb seda Eesti keeles. Mõlemate delegatsioonide teadaanded anti pärast wastastikku kirjalikult ära.

Meie rahudelegatsiooni esimehe A. Birk'i wastus.

„Eesti rahwas, kes ajalooliselt iseeseiwaks ja ärarippumataks Lääne mere idakaldale asunud, on pidanud raskeid aegu hiljem ille elama teiste rahwaste ikke all ja wiimase kahe aastatuja jooksul oli tema Wene tsaariwalitsuse poolt poliitiliselt, rahuslisest ja majanduslisest ränga surwe alla pandud. Suure ülmasõja ajal wõitles Eesti rahwas Wene rahwaga koos wiimase waenlaste wastu ja on kõik see aeg lootusest elanud, et rahwaste enesemääramise suur aade ka temale koitma lööb. Ja see tuli, ning Eesti rahwas astus oma enesemääramise õigust teostamisele. Kogu rahwa poolt walitud Eesti Maapäew otsustas 1917. a. nowemõrikuul, et Eesti pinnal ainult Eesti rahwa wõim peab maksma. Ja 24. weebr. 1918. a. awaldati Eesti riiklise iseseiwuse kuulutus iseäralise manifesti läbi. Need Maapäewa saamud ja teod on tehtud selles kindlas teadmises, et riiklise iseseiwuse ja rippumatuse piiie on kogu rahwa soow ja tahtmine, ja seda tahtmist pidi kinnitama ja kuulutama Eesti Asutaw Kogu, kelle kokkuastumine 1918. a. weebruarikuu peale oli määratud. Riiklise iseseiwuse mõtte kandis Eesti rahwas kui oma suurema pihaduse läbi raske Saksa okupatsiooniaja katsumiste ja selle iseseiwuse wäljakuulutamise kinnitas Eesti Asutaw Kogu, kes on kokku astunud kogu rahwa politutsel kõige demokraatlisema walimisseaduse järele, ja see A. Kogu otsus on maailma rahwastele teada antud.

Eesti on iseseisew ja on omale iseseiswalt riiklise korra loonud, demokraatlise korra, mis meie rahwale kallis ja mida ta kaitseb kõigi waenlaste wastu suurte ohwrite peale waatamata.

Eesti rahwas ei aja mingisugust imperialistlist poliitikat, ei ole mitte maawõõtmise peale wälja läinud, kogu aeg oma iseseiswuse ajajärgul on tema kaitsesõda pidanud ja tihtipeale mitme waenlase wastu korraga. Sama kaitsesõja seisukord on temal ka Wenemaa nõukogude walitsusega olnud ja on praegugi weel. Mitte meie ei ole sõda alanud, wäid meie rahwas kaitseb oma iseseiwust, oma õigust waba enesemääramise ja riiklise rippumatuse peale, oma demokraatlist riigikorda, oma julgeolekut ning waba edenemist ja on walmis seda lõpuni kaitsma.

Ja kuna Eesti rahwas sõja algajaks ei olnud ja ainult kaitsesõda peab, siis ei olnud ei temal, ega tema poolt loodud walitsusel põhjust Wene nõukogude walitsuse poolt tehtud ettepanekut rahuläbirääkimiste algamise asjus tähelepanemata jätta ja meie saatkond oma ülmusisega siia on weel kord seda tõendanud. Eesti rahwas on walmis rahu tegema, aga see rahu peab püüw ja kestew olema, kindlustama meie riiklise iseseiwuse ning rippumatuse ja meie rahwa ning riigi julgeoleku ja selle rahu tegemisel ei tohi teatawad eelingimised puududa. Meie konstateerime sisemise rahuduse tunde ja, et Wene nõukogude walitsus meile rahuläbirääkimiste algatuse ettepanekut tehes meie enesemääramise õigust ja riiklist iseseiwust on tunnistanud. Meie tahame lootust awaldada, et meie tööl soowitawad tagajärjed saawad olema."

Nende wastastikuste teadaannete järele wastasid mõlemad delegatsioonid wastastikku ükstesse wolitused läbi ja tunnistasid nad makswaks. Nõukogude walitsuse wolitusele oli Lenin ise alla kirjutanud.

Selle järele panj Krasšin ette

waherahu tingimiste üle

läbirääkima hakata, mis meie delegatsiooni poolt tagasi lükati, kuna meie delegatsioon tarwilikuks pidas enne weel teatud üleüldiste eeltingimiste üle selgusele jõuda, mille äraotsustamise järele alles wõimalus oleks waherahu üle kõnelema hakata.

Nende eeltingimiste peale juhtis tähelepanemisi A. Birk küsimusega,

kas on nõukogude Wenemaa ka teistele meie naabririikidele rahuettepaneku teinud,

ja kui on, kas on siis nende peale mingit wastust tulnud wõi wastust oodata.

Litwinow wastas selle peale, et nad analoogilise rahuettepanekuga ka Leedu, Soome ja Läti walitsuste poole on pöörnud. Seni aga weel wastust ei ole saanud.

Selle seletuse peale pidi Eesti delegatsioon järgmisest wastama: Nimetatud riigid on meie naabririigid ja mis edaspidisteste sündmustesse puutub, siis wõib sõjaseisukord, mis ühele nendest riikidest lõppenud, teistele aga edasi kestab, seletele riigile, kes sõja lõpetas, hädaohtlikuks saada. Seda tähele pannes tuleb tarwidus, et neid rahuläbirääkimisi peetaks, ühes nende riikidega, kellele nõukogude walitsus rahuettepaneku on teinud. Meie delegatsioon pidi nõukogude wabariigile nõusguse ettepaneku tegema, kuid on selgunud, et nõukogude wabariik selle juba on teinud ja meie läbirääkimiste lähem käik ripub nüüd sellest ära, kuidas see põhikõsimus otsustatakse.

Wahepeal küsib nõukogude delegatsiooni juhataja, kas Eesti delegatsioon selle nõudmisel, et rahuläbirääkimisi ühiselt teiste Eesti naabririikidega peetaks, põhitingimiseks leab, mille järele edaspidised rahuläbirääkimised edasi wõiwad kesta. Ja mis siis Eesti delegatsioon teeb, kui Soome, Läti ja Leedu riigist nõpea wastust ei tule, ehk kui see tuleb eitawal kujul.

Omalt poolt lisab kõneleja juure, et nõukogude walitsus walmis on ka ühisi rahu tegema, kuid walmis on seda ka eraldi Eesti wabariigiga tegema.

Selle peale wastab A. Birk, et delegatsioon selle küsimuse peale õhtusel koosolekul wastab ja lisab sinna juure, et seni ainult tutud liikuriid, et nõukogude Wenemaa ka meie naabririikidele rahuettepaneku on teinud, mille järele tarwidus oli selle üle lõpulikult selgusele jõuda.

Esimene koosolek näitas, et wenelased arwamises olid, nagu soowiks meie kohe separaatrahu teha. Sellepärast pidi ka nõukogude walitsuse saadikud kaunis üllatatud, kui nad kuulda said, et meie rahuläbirääkimisi mitte separaatselt ei soowi ette wõtta. Seda nõukogude walitsuse delegatsiooni meeleolu oli wäga tarwilik konstateerida.

Esimese koosoleku päewa õhtune istumine

oli lühikene. Meie delegatsiooni juhataja teatas, et ta ennelõunasel koosolekul tekkinud küsimuse peale weel wastust ei wõi anda, kuna delegatsiooni tarwilik oli selles asjas enne weel oma walitsuse poole pöörata. Et walitsuse wastust weel kätte ei ole saadud, siis wõib Eesti wabariigi delegatsiooni teadaanne järgneda hõmsel ennelõunasel koosolekul, mis ajaks delegatsioon loodab oma walitsuselt wastuse saada.

Enne koosoleku lõppu luges nõukogude walitsuse saatkonna liige Litwinow, need rahuettepanekud, millega nõukogude walitsus Soome, Leedu ja Läti walitsuse poole on pöörnud, ette. Ta teatab weel, et sellekohase ja e pärimise peale teada on saadud, et Soome rahuettepaneku kätte on saanud.

Kolmas koosolek

on järgmisel päewal kell 11 enne lõunat. A. Birk teatab, et Eesti delegatsioon niüüd oma teadaande wõib awaldada ja et see ettepanekus seisab

> rahuläbirääkimisi seni edasi lükata, kuni nõukogude walitsus ka teiste Eesti naabririikide käest wastuse on saanud, mille järele siis Eesti wabariigi walitsusel wõimalus on rahuläbirääkimisi ühiselt pidada neide riikidega.

See teadaanne annab nõukogude delegatsioonile suureks närwilikuseks põhjust. Krasšin ja Litwinow püüawad üksteise alla seletada, kuidas Eesti wabariik oma endiselt positsioonilt rahuläbirääkimiste asjus olewat taganenud ja kuidas nõusguste tingimiste üleseadmine rahuläbirääkimiste täielikku lõpetamist tähendawat. Nad küsiwawad meie delegatsiooni mõtmesuguste küsimustega üle ja katsuwad selgeks teha, et me ikka wõiks juba eraraha tegemise üle läbirääkimisi algada.

Kõigi nende seletuste peale wastab Birk järgmiselt: Küsimus, mille meie üles wõtsime, ei ole sugugi nii lihtne, et seda wõiks posti ehk raadjo teel äraõiendada.

> Meil oli tarwilik selgusele jõuda, kas nõukogude wabariik tõepoolest ka meie naabririikidele rahuettepaneku on teinud ja kas nõukogude wabariik rahuläbirääkimisi nõusguses wormis tahab pidada, nagu meie praegu ette panime, see on et neid wähemalt üleüldistes asjades ühiselt peetaks. Nõukogude delegatsiooni teadaandest on näha, et tal selle wastu midagi ei ole ja see fakt on meile iseäranis tähtis. Seda wõtab meie walitsus arweste ja saab selle järele edaspidiseid samme tegema, nii nagu nad sündmuste käigu poolt ette kirjutatakse.

Mis sellesse puutub, nagu loeks meie rahuläbirääkimised lõpetatuks, siis ei ole meie selle arwamisega nõus, sest meie delegatsioon leiab, et need ainult ajutiselt katkestatakse ja teatud tingimiste täideminekul edasi wõiwad kesta.

Wene delegatsioon palub selle järele wäikest waheaega teha, et enne koosoleku lõppu oma lõpureso lutsiooniga esineda.

„Südemete"

endiste kaastööliste ja teiste kunstnikkude ja kirjanikkude tähelepanekut juhitakse seepeale, et pilkelehe „Oda" juures kaastöö wõimalus awaneb. Kaastöö tuleb saata „Oda" toimetaja K. A. Hindrey kätte. Adress: Tallinn, „Päewaleht".

Koosolek alaab warsti ja Krasšin loeb oma delegatsiooni lõpureso lutsiooni ette, mille ta pärast meie delegatsioonile edasi annab.

Selles öeldakse, et Wene delegatsioon ikka arwamisele kaldub, nagu oleks rahuläbirääkimised seda puhku lõpetatud. Ta on aga walmis rahuläbirääkimisi uuesti algama. Weel seisab selles resolutsioonis, nagu oleks Eesti delegatsioon waherahu pakkumise tagasi lükanud, kuna tõepoolest waherahu määramine sisulikult kõne all ei olnudki. Sellest kõneldi ainult nii palju, kas teda otsekohe harutamise alla wõtta. Et meie delegatsioon teise üleüldisema tingimise kõne alla wõttis ja Wene delegatsioonil midagi selle wastu ei olnud, siis pidi waherahu küsimus iseenesest ära jääma.

Waheaja järele, mis uuesti määrati, kandis A. Birk ka meie delegatsiooni lõpureso lutsiooni ette.

Meie rahusaatkonna lõputeadanne.

Eesti rahwal ja tema walitsusel, kes ainult kaitsesõda peawad ja kes ei teosta mingisugust pealetungimise poliitikat, ei olnud põhjust reageerimata jätta Wene sotsj.-föder. nõukogude walitsuse ettepaneku peale rahuläbirääkimisi alustada.

Kuid selle juures püüab Eesti rahwas, et see rahu tõsine, kindel ja püsiw oleks ja aitaks kaasa Eesti wabariigi, kui iseseiswa, rippumata riigi sõjakohta kindlustamiseks.

Sarnase rahu saawutamise loomulikuks eeltingimiseks on sõja lõpetamine W. s.-f. nõukogude walitsuse ja Eesti, kui ka teiste Eesti riigiga naabruses ja läheduses olewate demokraatliste, endise Wenemaa pinnal tekkinud wabariikide wahel.

Majnitud sõjaseisukorra lõpetamise wõimaluse selgitamine oli loomulikult üheks küsimuseks, mida pidid otsustama mõlemate maade rahudelegatsioonid ja seda enam, et Eesti demokraatlise wabariigi ja W. sotsj.-föder. nõukogude walitsuse wahel pole selle küsimuse kohta eelläbirääkimisi olnud.

Et Wene sotsj.-föder. nõukog. walitsuse delegatsioon awaldas nõusolekut rahuläbirääkimisi Eesti wabariigiga pidada ühes naabruses, ja läheduses olewate riikidega, siis on loomulik, et rahuläbirääkimised ajutiselt edasi lükatakse, kuni wastuse saamiseni mainitud riikidelt, millest aga sugugi järeldada ei wõi, et Eesti walitsus täiesti rahuläbirääkimistest Wene sotsj.-föder. nõukogude walitsusega ära läheb.

Wene sotsj.-föder. nõukogude walitsuse delegatsioon teadaande puhul, nagu oleks Eesti delegatsioon täiesti tagasi lükanud waherahu, mida Wene sotsj.-föder. nõukogu walitsuse delegatsioon ette pani, konstateerib Eesti delegatsioon, et waherahuküsimus weel päewakorras debateerimise all pole olnud.

Mis aga puutub Wene sotsj.-föder. nõukog. walitsuse delegatsiooni teadaandmisse, et nõukogude walitsus igasuguse wastutuse rahuläbirääkimiste katkestamise ja edaspidise sõjakeistuse eest enese peale Wenemaa ja Eestimaa tööliste hulkade ees maha paneb, siis teatab delegatsioon, et Wene sotsj.-föder. nõukogude walitsus iseseiswa ja rippumata Eesti ühe ehk teise rahwakihi ees wastutaw ei ole.

Selle järele lõpetatakse koosolek Pihkwa aja järele kell 3.10 min. p. l. Enne lahkumist tehtakse konwerentsist üleswõtteid.

Tagasisõit.

Meie delegatsioon teatas, et ta weel samal päewal mõtleb tagasi sõita.

Tunni aja järele ootasid juba automobiilid wõõrastemaja ees, et meie saatkonda peale wõtta ja meie eelliini juure tagasi wiia. Arasõitmise momendil oli rahwast weel rohkem uulitsatele kogunud, kui Pihkwa sõidu päewadel. Paljud pöörawad järele, kuidas rahuläbirääkimised lõppenud ja kas me warsti tagasi sõidame. Automobiilid piiratakse tihedalt ümber. Kõik uuriwad teraselt ja tahaksid nagu näolt ära lugeda, mis lõpulikult sündinud.

Kella 6 paiku sõidame Pihkwast wälja. Hämaraga oleme enamlaste eelliinil. Meil seotakse jälle silmad kinni ja wiiakse jalgsi hästi rohkem maad, kui Pihkwa sõidul. Kraam tuuakse hobustel järele.

On õige pime, kui neutraal-pinnale jõuame. Meie automobiilid ei ole weel wastu jõudnud. Saatjad ajawad sõbralikku juttu ja palawad meid pea tagasi tulla.

Automobiilid jõuawad peagi kohale. Weerand tunni järele oleme oma eelliini juures, kus meid meie eelwahid wastu wõtawad. W. Koch.

Sügisepalitu ja ülikond müüa Narwa mnt. nr. 44, krt. 1.

Sügisepalitu ja 2 palitmiist müüa Duna tänawal 11, krt. 2.

Kaks naister. palitut müüa Wladimiri uul. 17-a, k. 9.

Müüa wähepruugitud sügisepalitud ja ülikonad müüa suurema ja wähema kaswule, hall ja pruun french suurema kaswule, uus pruun nooremehe ülikond. Liiwalaia tänawal nr. 9, krt. 1.

Müüa meester, talwepalitu karakulkraega, wähem. kaswule ja tõõrpuu. Näha täna tl. 3—5 ja pühap. k. 11—12 Ahja uul. 12, krt. 15, hõrwi peal majas.

Hästi hoitud **taratul-palitu** müüa. Järeldajida Wana Kalamaja uul, 37, krt. 5.

Uus talwepalitu, karakulkraega, sõjatõimise mineku pärast müüa. Näha saab Kadriorus, Ata wa mnt. 66/2, kella 4—1/26 ja hom. tl. 11—12.

Müüa meester. kasukas, lapse woodi, lapse laud, 2 tooli, maalrõõwanter, lapsekelt ja pitt sõidukelt. Ata uul. 21, k. 12.

Naister. sügisepalitu keskmise kaswule müüa (wähetan ud). Näha Kopli uul. 12, poes.

Müüa naister. kasukas (hall nahk) ja rotnade (rebase nahk) wihmamantel, lilla samet-kübar ja muid; naisterahwa ülikonnad, meesterahwa nahkwest ja mütsi (nutaxa), uur reisukorw, Satja teele raamat, 2 cello- ja klaweroote. Tulla äripäew. tl. 11—1/21 ja 5—6 p. l. Narwa maanteel nr. 6, krt. 1.

Wähekantud kasukas müüa, nerz nahast, keskmise kaswule. Hind 6500 m. Wiru tänaw 14, krt. 8, hõõwi peal, näha 5—1/27, pühap. 11—11.

Müüa uus moodne naister. **kasukas**, keskm. kaswule, (oranza nahka, hall). Näha kella 12—3 Girgensoni tänawal 6, krt. 1.

Müüa kängru nahast **kasukas**

Äraõõdu pärast rutul. müüa **nahast pelerine**, (norka, järeltehtud sooboli n.) Näha W. Bataree uul. 13, krt. 4 (Strandel), tl. 11—2 p. ehk kella 5—6 õhtul.

Mitmesugused koduk.jutud **willaseid riideid**, langa lõimi ja humalaid soowitab odawalt E. F. Müllersew.

Müüa naister. lühike must **drapp-jakk** Liiwalaia tänaw 30, krt. 11.

Must meest. kuub müüa kestm. kaswule. Girgensoni uul. 8, krt. 3.

Wähepruugitud ohwitseri **sadul** müüa. Lähem. Mustihi uul.

Müüa uued meester. kalossid nr. 11, meester. kantud riideid: palitu, kuub, pinsak, raamatukõitmise ähindud, baschlik, ahju uks j. m. Duna uul. 2, k. 5, näha tl. 5—6

Müüa riietekapp, puhwet, 8 tooli,

Buduarmööbel ja puhwetkapp müüa Ülemiste tänawal 32, krt. 2.

Pianino müüa Eesti pangamajas krt. 8.

Müüa suur pehme leenrõõd, kõrged naisterahwa saapad nr. 35, (mustad) tammepunt raam, suur fasettiline raamatu-

Silmaarst Dr. F. Keller
Könet. 8—10 homm. 1—3 p. l., 7—8 õhtul. Harju uul. nr. 30.

Hambaarst O. Katz
Pikal uul. nr. 37, krt. 3.
Wastuvõtmine 10—1 ja 4—7.

Ämmaemand J. Michaelis
Ülikooli kursused lõpetanud kauaaegse praktikaga, annab nõu ja abi.
Tallinnas, S. Brokusmägi 13 k. 1

Ämmaemand Mender
Annan alati lahket abi ja nõu W. Pärnu mnt. nr. 19, krt. 8, hoovi sees majas.

Masseerija
wõtab wastu kl. 9—3. Müürivahe uul. nr. 34, krt. 1.

Kaubanduse ja tööstuse
maksu asjades kirjutan palwekirjasi, edasikaebusi ja teadaandeid.
K. Juchnewitsch,
Harju u. 39 („Kuld Lõwi" wast.).

Palwekirju
sõjawäekomisjoni, wangisi wabastamise ja muu asjus, kirjutatakse hästi ja asjatundlikult, antakse kõige paremat nõu sõjawäelastele. Pikk tän. 31—3, kella 9—6.

H. J. Kühle kontoris palwekirjad
kohtutesse, abielulahut. ja sõjawäeteenist. wab. kirjutatakse asjatundl. ja hästi. Wiru uul. nr. 14, krt. 1, teisel korral. — Waestele matsuta.

Kõiksugu wahetalitus korteri- ja lohakuulaunine, masinakirjutuse kursus. Igasugu palwekirjad, tõlked, kontraktid, äriskirjad kirjutusmasinatel, sõwiil ja kriminal asjad ja nõuandmine wan.-adw. juhatusel
Julius Kühle kontoris
Wanaturu kaelas 6 (Demini wastas). Awatud k. 9—1 ja 3—6.

Abielulahutuse
palwekirjasid kirjut. asjatundl. ja odawalt nõisama sõjawäekomisjoni, pärand. ja kõigis kohtu asjus. S. Roosikrantsi uul. 11, k. 6. R. Jõwes'e toim. Kauaaegne praktika.

Haapsalus
kirjutakse
palwekirju
igasse ameteisutusesse ja antakse kohtuasjus nõu. Suurel Lossi tänawal nr. 16.
Sealsamas ka majade ja talude ostmine ja müümine.

Huhn'i lasteaed,
Gonsiori tänawal nr. 6, algab esmaspäewal, 22. sept. Kõnetund kella 8—10 ja 5—6.

Kaubanduse kursused
A. Leepin. Pikal uul. 15.

Eesti kiirkirja kursus
algab teisnädal, 24. sept.

Inglise keele õpetajanna
(Tartu ülikooli juures eksami teinud) soowib tunda anda.
Seesama otsib möbl. tuba elektri walgusega (ehk ka tundide wastu). Teat. sõt. „E. K. R."

Wilunud õpetajanna
(naisiklõp.) annab tunda kõigis keeltooli õpetamises ja waim. eksamitele. (Eriala: matemaatika, Wene ja Prantsi. keled). Ääl. kl. 10—12 ja 1/2 3—4. S. Kompassi tän. nr. 1, k. 1.

Klaweri ja Saksa keele tunda
täisk. ja last. annab wil. õpet. Seal leiam. ka 2 õpil. maalt oma toid. kort. Tui tän. 12, k. 4.

Klaweritundisid
antakse hästi ja odawalt Wäike Kalamaja tänaw nr. 7, krt. 1, hoowi peal majas.

Minu
laulmise õpetus
algab 22. sept. Könet. kl. 1—2. Lydia Müller-Klenmann, Baltiski maant. 41.

Täielik juurelõikuse
kursus
algab 1. oktobril. Antakse õpetust naisterahwa riiete juurelõikuses, wäljaläigete tegemises ja joonistuses. Õpilasi wõetakse waktu iga päew. Kursus kestab 1 kuu.
Õmbluse töötuba,
Gingensoni uul. nr. 6.

Wärwitakse,
uhutakse ja määritakse kangad; wärwitakse ka walmistriideid lahtiharutatult ja harutamata igat wärwi.
Narwa maant. 26.
Gymnasiumi õõpl.

Teadaanne.

Tartu linnawalitsus annab teada, et linna

metsaülema koht

Sootaga ja Sadukülа metsade jaoks waba on. Soowiawaldused ühes wõimase aja tegemuse kirjeldusega ja elulooga tulewad linnawalitsusele 25. septembrini sisse anda.

Tartus, 17. sept. 1919. nr.

Linnapea abi E. Juhanson.
Linnasekretär: H. Sumberg.

Teadaanne.

Tallinna postkontoris on

kantselei ametnikkudele

weel waba kohte. 3 margalise tempelmaksuga tasutud palwekirjad, milles äranäidatud: wanadus, haridus, endine teenistus ja erioskused, kontori ülemale ära anda igapäew kella 9—1-ni ehk 4—6 p. l.

Kontori juhataja: H. Anto.

Rawila walla Palwere kooli

II. õpetaja asetäitja

walimine on 24. septembril kell 12 p. Rawila wallamajas hariduskogu ees.

Walla kooliwalitsus.

Nõwa walla algkooli

õpetaja

walimine on Nõwa wallamajas 1. oktoobril s. a., k. 12 l. haridus- ja wallanõukogude ees. Kutse õiguslisi kandidaatisid palutakse isiklikult walimistele ilmuda ühes tarwiliste dokumentidega. Kirjalikkudele ülesandmistele tulewad haridust tõendawad dokumendid ühes saata ühes lühikese kirjeldusega endises tegemuse üle. Muusikatundjatel kui ka wilunud õpetajatel on walimistel eesõigus.

2 **Nõwa walla hariduskogu.**

— Meister —
klaweri hääldeseadja
Petrogradist, A. Müller, Aus uul. nr. 9, krt. 4.

Wirk ja hoolas
perenaine
igas töös, otsib kohta maale juuremasse talusse. Teatada Tallinna, poste restante A. Torjus.

Lihtsasse perekonda
soowin tööd:
naister. ja laste riiete ömbl., tõbarate teg., korsetid, jalanõud, tunnen majapidamist. Pakk. sõt. „B." all.

Rootsi neiu
soowib kohta toatüdrukuks ehk laste juurde. Pelgulinnas, Grigori uul. nr. 14, krt. 12.

Sisse-sõitnud **noor neiu**
on wäljakannatamata raskes seisukorras ja palub tungiwalt iskuid, kellel wõimalust on, temale teenistust anda. Wilunud kontori töös, kirjutab ka masina peal. Teat. sõt. „Neiu S." all.

Wilunud
raamatupidaja
soowib kohta wahetada. Pakk. sõt. „A. A." palutud.

Soowin kojamehe kohta
wõtan „peewärgi parandise oma peale. Adr.: Nõmme, Põllu uul. nr. 22-S.

Tubli
meesterahwas
soowib kohta taussc. Wõin peremehe kohuseid täita, olen enne talukohta pidanud. Pakk. ära anda sõt. „Peremees".

Hobusemeest
tarwis
M. Mäe ja A. Oit'i
lauatoowis, Nõmmel.

Tarwis
mustatõõlisi, telisiwi müürisepasid, kiwi üleskandjaid ja paekiwi prügi tagujaid. Küsida miini sadam, Eriku kajarm.

Tislerit
ja treialist tarwitab saapaliistude tööloda, Aus tän. 7.

Tarwis 2 puuseppa
ulsi ja aknaid tegema „Dwigatelu" wabriku taga, heinamaal nr. 8, Tammik.

Puutöölist
tarwis Liiwalaia uul. nr. 24, 28 k. r. puusärgi äriste.

Kitu kõrgema algusklooli peale on
2 õpetaja-nna ja ühe asetäitja walimised
24. septembril, kell 4 p. l. Kiiu koolimajas. Palutakse kandidatisid ilmuda. Adress: üle Raasiku.
Kiiu walla kooliwalitsus.

Tarwis
krohwijaid ja ehituse tislerisi.
Poski uul. nr. 8.

Ehitusetöölist
on tarwis. Küsida Aus Kiirkuaia tänaw nr. 6, krt. 1.

Paar osawat
kingsepatöölist
tarwis Suure Arehna uul. nr. 3, krt. 2, Aibu.

2 osawat
meesrätsepat
tarwis Narwa maant. nr. 24, J. Tomosson.

Rätsepatöölist,
meesterahwast tarwis S. Kompasna tän. nr. 33.

Müürisepasi ja punseppasi
tarwis. Tulla õhtul k. 5—8 ja pühap. enne lõunat S. Pärnu maant. nr. 66, krt. 8, Lembra.

Kojamehe koht
waba lasteta abielupaarile. Teatada s. l. t. kirjalikult sõna „Kojamehe koht" all.

Tarwis kohe
2 tööpolsi,
16-aast., lukusepä töötuppa, Ülem-Sõja tän. nr. 12, krt. 2.

Tublit 13—16-aast.
poissi
tarwitab juukselõikaja Wiru uul. nr. 9.

Tarwitan kohe wilunud
juukselõikajat neidu
Aue-Sadama uul. nr. 8, juukselõikamise äri.

Osawaid peksjaid
ja klantspesu triikijaid tarwitab kohe pesumaja Stempel, Aue uul. nr. 14, krt. 5.

Nõudepesijaid
ja tublit pesunaist tarwis. Küsida „Grand-Marina" puhwetist.

Kohta leiab
wäiksesse perekonda wanem naisterahwas. Luisentali tän. nr. 15, krt. 4.

Tublit naisterahwast
tarwis maale tubaste töödе peale. Wäike Kompasna uul. nr. 16, krt. 5.

Üksiteenijat
tarwis Baltiski m. 3, k. 35, alas.

Üksiteenija
wõib kohta saada Luisentali uul. 7, k. 12 (hoowi peal maj.).

Teenijat,
kes wäikest last aitab hoida, tarwis. Ilmuda homme kogu päew Liiwa uul. nr. 31, krt. 3.

Üksiteenijat
kahe isiku juurde tarwis. Soowid saata wanuse ja eluteatega kirjal. sõt. „18" all.

Kahte tüdrukut,
kes keeta oskawad, tarwitakse kõrge palgaga Nõmmele. Apteki uul. nr. 2, teisel korral.

Teenijat tüdrukut
on kohe tarwis L. Kadaka külasse. Kaubeldakse pühap. kella 12—2-ni S. Amerika tän. nr. 43, krt. 1.

Otsitakse kenat ja korralikku
tüdrukut
üksteenijaks, kes ka teeta mõistab. Wiruwärawa puiestee nr. 25, krt. 1, kella 5—7.

Wõisatat
tüdrukut,
kes natuke keeta oskab, on tarwis S. Arehna uul. nr. 5, k. 2.

15—17-a. neidu,
kes hästi Wene keelt räägib, tarwis. Datshi uul. nr. 4 (ilma täheta), krt. 1.

Kartuliwõtjaid
linna ligidale mõisa on tarwis. Lähemaid teateid saab pühapäewal, 21. septembril, kella 10—12 enne lõunat Wene turul, kus ka hobused ootawad.

Kartulimõtjaid
on tarwis. Teateid saab Pikkjalg nr. 6, kontoris kl. 10—2.

Suure
korteri lisleleade
müüa Pikk uul. 44, Rakwere.

Müüa
suurem tamme puhwet, mahagoni raamatukapp, kirjutuslaud, kelt-laalud, ämbrik, petrooleumi kannud, jõegitoa lamp, akumulatorid 2 ja 4 a. ja palju muud. Lai tänaw 23, krt. 6, hoowis II korral.

Sõõsiküla mõisas, üle Järwa-Jaani, on müüa
2 saalipeeglit
ühes laudadega, tualett-peegel ja pärlitest eesriie.

Müüa
wann, lillelaud, kõgitaapp, tualettlaud, punaseks puust firm (antik), naister. kostüüm ja m. Narwa mnt. 23, krt. 3.

Müüa
wanad: sohwa, toolid, laud, 2 tohwert, lambid, mänguasjad, suur linnupuur traatwõrgust, raamatud, mõnad negatiiwid (klaasid, fündsad triipkoonetele) ja muud asjad. Tulla pühap. Wäike Pärnu maant. 21, k. 1, hoowis, weranda.

Müüa raud rahakapp, paadimootor,
passilt iga paadi jaoks (sissepandaw). Näha kella 12—2 Karl Sürgensoni juures, Kuninga uul. nr. 5.

Pianino
müüa S. Pärnu maant. 6—1.

Hea biljard
lunsk pallidega müüa Wana turg nr. 8, Lennuki" seltsimajas.

Album
ühes 500 wäljamaa margiga ja uued Inglise riideest moodsad pitsid müüa Lubja uul. 5, k. 3.

Müüa
pitksilm alusega (20×), laterna-Magica (8,5×8,5), elektrimasin, päewapilten. lambid, wannid ja muud asjad W. Pärnu maant. 21, krt. 1, (hoowis, weranda).

Papa rass! Mamma rass!
Imus wärske
„SIPELGAS"
Nr. 7. Nr. 7.
Paksem kui kunagi ennel
Seest meie rahusaaktonna liigete, Hugo Raudsepa ja kommunist Masiku pild.
GORJ naljatutad ja naljapildid!!
KUWILOMBI INTS kirjutab ainult „Sipelgas".
„Sipelgas" on wõrdlemisi kõige odawam naljaleht. Ja kõige naljarikkam.

Rahu
tegemise õigest seisukorrast saab ütsi see aru, kes loeb „Wana Meie Mats'i" nr. 36. Ilmus praegu. Hind 1 m., kui wiisi kord nädalas 3 m.; postiga 3 m. 50 p.; 1. okt. aasta lõpuni 10 marka. Adress: „Wana Meie Mats" Tallinnas.

Ehk Saksamaa
rüdewärwid
kilo ja paki wiisi on jälle saada
K. Sosaar,
Tall., rohu- ja wärwikauplus, Suure Karja uul. nr. 20.

Soola
waguni wiisi müüb
Kauband.-Tööst. Ühisus
„Progress"
Tallinnas, Wana Posti uul. nr. 6, telefon 4—70

Naha ilusdusesaw
„NILSO"
parandab rutu ja korralikult kõige kardetawamad nahahaigused, nätuseks: sammaspoolit, sügelised, winnid, hämorhoided ja kõik muud haigused. Saadawal Eestimaa rohu- ja apteki-kaubanduse ühisuses Tallinnas, Harju uul. nr. 41.

Walget siirupit
müüa punda ja naela wiisi S. Tartu maanteel 21, poes.

Petrooleumi ja bensini
waatide ja punda wiisi on müüa Narwas, Suur tänaw nr. 28, R. Schlowa kauplus.

Puhast petrooleumi
wabalmüügil Girgensoni uul. nr. 27, poes.

Waarmarja Sõstra Jõkerberi põõsaid
hästi wiljakandjad sordid on müüa Aue uul. nr. 28, krt. 5.

Kaeru
müüa Wene turul „Lootuse"-aias

Müüa sõõginoirid,
hind 8 m. punt, pealsed 2 m. punt, toores kaerahein hind 10 m. punt. Puuwilja uul. 5, k. 9.

Sukamasina ja õmblusmasina
nõelu
on saada Nõmmel, Nikolai uul. nr. 7, krt. 3.

Nuttu on häid
padja-nupsusi
müüa Wabriku uul. 25, krt. 1.

Rehepeksu masina trumli
lõõgi-liistusid
on saada Tartu masinawabrikust, Soimi uul. 4, : : : Tartus. : : :

Puusärkisi
soowitan odawalt ja hästi ehitatud, ruttu ja korralikult. Lupaklikult **J. Lustus.**
Kaupmehe uul. nr. 28.

Müüa
2 suurt gummipuud ja teised toalilled. Tellisiwi uul. 4-a, k. 4.

Wähepruugitud
alas
müüa Luisentali uul. 15, krt. 3.

Pruugitud Leitneri
jalgratas müüa
Erne uul. nr. 9, krt. 1.

Hea paadimootor
ühes osadega müüa. Ärektüüda Müürivahe tän. 11, restoranist.

Naflamootor,
Otto Deutz, 12 hobuse jõuga, peaaegu uus ja 2 rauatreipinki on kohe müüa Alam Luha tän. nr. 5, Tallinnas, kõnetr. 410.

Lauakaalud
10 kg. uus ja 15 kg. wähepruugitud müüa S. Roosikrantsi tänawal 16—1.

Müüa uus 20 kilo
lauakaal
S. Pärnu m. 6, rauakauplus.

Müüa kõiksugused
sõidurriistad
Aida mõiżas, üle Lugnõdi jaama.

Odaw hobune
müüa S. Juhkental uul. 10, k. 12.

Tiine märahobune
müüa Baltiski m. 67, krt. 1.

Müüa
lüpsilehm.
Küsida Karjorus, Instituudi uul. 34, Kojamehe juures, kl. 2—6 pl.

Hea jahiloer
juhtumisi müüa (hagijas) Kopli uul. 22, k. 7, Sõja uul. nurgal.

Maja,
krunt 395 □ sülda, müüa. Küsida laupäewal ja pühapäewal kella 5—6 õhtl. S. Brokusmägi nr. 6, krt. 1.

Majad müüa
suurema wiljapuu aiaga. Kirjal. sõt. „Majad 400" all.

Majad müüa
äärikohtadega ja rohuaedadega. Teateid saab Aiel uul. 3, k. 8, kella 10—11 ja 5—6.

Majad
heas kohas (Wäse ja S. Tatari tän.) rutuliselt müüa, S. Tatari tän. nr. 47, krt. 1.

Maja müüa
2500 □ sülla krundiga Baltiski m. nr. 55, end. Stroomi õõrts Seewaldi wastas). Küsida S. Pärnu m. nr. 10. K. Mamers.

Malad müüa,
nendest 1 suur kiwimaja laidawas kohas ja hea sisestuleluga. Järelküsida Lai uul. 7, krt. 4, kella 5—7 p. l.

Suurem maja
odawalt müüa, teeb 10% sisse: Sealsamas müüa realkooli õpilaste palitu, suuremale laswule ja meesterahwa pinsak-ülikond Aue Kalamaja uul. 4, krt. 1.

Maja müüa
ilusa rohuaiaga. Küsida Suur turg nr. 8, poest.

2 wõikest maja
waksali juures äraretimise pärast kohe müüa. Küsida Mõmwelt, A. Mõrjami juures.

Müüa 2 maja
Tina uul., mõlemad aia sees Küsida W. Roosikrantsi uul. nr. 3, krt. 3, kella 3—6.

Suur talukoht
on müüa. Teateid saab Pikkjalg nr. 6 kontoris, kl. 10—1.

Talukohtasi
ja wesiwesleid igas maakonnas soowitakse kohe osta ja rentida, niisama ka linnamajasi, krunttsi ja ärist. Ülesanda Julius Kühle kontorisse Wanaturu kaela nr. 6.

Tallinnas eh ümbruses soow.
aia-äri,
maatükki majaga ehk talukohta osta. Teatada Kulikowi uul. nr. 39, aednikule.

Majasi
ostetakse. Ülesanda Pikkjalg nr. 6 kontoris, kella 10—1.

Soowin osta
heade tingimist. keskmist maja 6. ehk 1. limajaos wäikese aiaga. Teatada kirjalikult sõt. „M. A. maja" all.

Soowitakse kohe osta
õõnsaid betonkiwa
16" paksud. Teatada Majanduse Ühisusele Wiruwärawa puiestee 21, suusõnal. ehk kirjalikult.

Täna üks soolalaew kohale jõudnud.

Liikmetele soowitame rutata

soola tellimiste ülesandmisega, sest otse laewast terwe waguni wiisi saates arwame 75 penni hinnaalandust punda pealt.

Eesti Tarwitajate-Ühisuste Keskühisus.

Küttepuid

tarwikab E. W. Raudtee Walitsus suuremal arwul. Sellepärast palub iskuid, kes soowiwad küttepuude muretsemist oma peale wõtta ühes wäljawedamisega jaamade juurde, kus ka tuwõtmine saab olema. Pakkumised siise anda kinnitatud ümbrikutes pealkirja all „Küttepuud" Raudtee Walitsuses Tallinnas Nunne tän. 32, kust ka teateid saab saada. Lepingud tehakse waba kokkuleppe teel. 2r

Otsin
kontoriruumisid
elukorteriga ehk ilma
Soowitajale hea waewataju. Teatada kirjal. sõt. „Head kontoriruumid" all.

Pealsetegemise masinat
ja haagimasinat soowin osta Liiwalaia uul. nr. 34.

Koksi-ahiu
soowitakse osta. Sauapaistude töötoda Aus tän. nr. 7.

Tarwitan suuremal arwul
mere-naftat
Suure Juhkentali tän. 4, k. 3.

Kellel on pianino
müürile anda? Teatada sõt. „pianino 99" all.

Noort koera
soowitakse osta Narwa m. 26, krt. 2.

Kellel on woodisirm
müüa? Teatagu ühes hinnaga sõt. „22" all.

Herrad rahamehed
kellel on wõimalik noorele leseksi 1000 marka laenata iseärilisel juhtumisel? Teatada sõt. „Eesti 2" all.

Herrad rahamehed!
Kes laenab noorele warguse läbi kannatamid nõude 200 ehk 300 mk. Teat. kirjal. sõt. „Dagmar" all.

Waewataju sellele,
kes soowitab ilma lasteta abielupaarile korteri 1—2 toa ja köögiga linna ümbruses, wõib ka möbliitega olla ehk juhtumisi wõin ka möbliid ära osta. Teat. Dobujepea uul. 2, k. 6.

2000 m. sellele,
kes soow. 2—3 toalise hästi möbl. korteri köögiga ehk selle tarwitamisega. Soow. kesklinna ümbruses. Palun teatada sõt. „2000" all.

500 m. sellele,
kes soowitab korteri 1—4 toaga alumisele korrale, wastu uulitsat. Pakk. sõt. „500" all.

Kellel on
kahe ehk kolme toaline korter ühetaolise wastu wahetada? Teat. saab Kollaje uul. 20-a, k. 1.

Korterit
ehk tuba Pärnu m. ümbruskonda, elektriwalg. ehk üma, soowib intelligent noorm., wõin puid ja toidunõesid muretseda. Pakk. sõt. „Kaupmataja" all.

Kes wõib anda
korteri
ehk möbliga tuba? Teatada kohe Tolli uul. nr. 3, krt. 2, kella 10—12 ja 4—6.

Noor abielupaar soowib wäga
korterit
mööblitega ehk ilma. Teatada sõt. „Korter 2" all.

Möbleritud tuba
omaette sissekäiguga (soowitaw elektriwalgusega), tarwitab intelligent meesterahwas. Pakk. pal. sõt. „J. K. J." all ära anda.

Otsin Rakwere ühte
möbler. tuba,
parem kabinett mööbliga linna keskpaika ehk waksali pool äärde. Teatada Rakwere, post kontor „Päewalehe" kwiit. nr. 1290.

Koolisõõja noor neiu otsib
mööblitega tuba
Teat. sõt. „11 A. T." all.

Kaks Eesti ohwitseri otsiwad
mööbleritud tuba
Tartu m. ümbruse. Teat. sõt. „Ohwitser" all.

Kaks naisõõmn. õpilast otsiwad haritud perekonda
mööblitega tuba
elektriwalg. Teatada s. l. t. „Õõmn. õpilased" all.

Noormees
otsib möbl. tuba ehk kaasüürilisteks „Passu-Margarete" ümbruses. Pakk. sõt. sõna „Margarete" all.

Insener otsib
mööbleritud tuba
elektriwalg., täielik ehk poole lõstiga, Soom. sadama jaama ehk Narwa m. piirk. Teatada Laia uul. nr. 13, krt. 4.

Palun lahkeid inimesi,
kes soowitaks korteri 1—2 toa ja köögiga lasteta abielupaarile hea waewataju eest. Kirjal. sõt. „A. D." all.

Kellel on pood
ehk juukselõikamise äri ära anda ehk selleks hõised ruumid. Teat. kohe kirjal. ehk suusõnal Tolli uul. nr. 3, krt. 2.

Soowin wahetada
4 toa ja köögiga, elektriwalg. korteri (üür 40 marka) sadama läheduses samaje ehk suurema wastu linna sees. Kirjal. sõt. „R. R-r." all.

Soowin wahetada
head korterit kolme toa ja köögiga (elektriwalgusega), üksikut kui suure wastu linna ligidale. Soowitan sadama pool ametis käiwatele ametnikkudele. Teatada Linna Ressorkandele Ofakonda Gogoli puiestee 4, „Korter" all.

Soowin wahetada
2 toal korterit wahali ümb. 3 ehk 4 toal. korteri wastu. Sõt. „E. T." all.

1—2 mööbl. tuba
sõada. Soowi korral kõik ja klawer tarwitada. S. Tartu m. nr. 65, krt. 1, paraduks ümber nurga.

Miisakas wanem naister, wõib
korterit suada,
korteri järelwaatuse eest. Granidi uul. nr. 5, krt. 17.

Mööblitega tuba
elektriwalg. ära anda Laulupidu uul. nr. 1, krt. 6.

Mööbl. tuba
ära anda puhtas ametis käijale meesterahwale, Aue Kalamaja uul. 1, krt. 3.

Koolilaps
(tüttarlaps), oma toiduga, leiab korterterit. (Elektriwalg.) Wana Wiru uul. nr. 5, krt. 7.

Koolilapsed
saawad korterit kütte eest Toompeal, Lossi plats nr. 4, krt. 1.

Keila Põllm. ja käsitöö
näitusele
õõtijate tarwis on 21 sept.
erarong
Sõidab Tallinnast wälja kell 11,5 m. hom. ja Keilast tagasi kll. 5,11 m. p. l.
Nõttuse toimekonb.

Soowime wanematele, tuttawatele, õõpradele ja kõigi teist.
palju terwist
ning õnnelikku elu Wab. Eestis.
H. Thalberg, E. Kask, A. Kaigo — Schanghai — Nanging.
Hiinas, 8 juunil 1919.

Terwitame õõpru
ja tuttawaid Siberist Robert ja Ernst Nelias, Leo Kebas ja Jakob Tideman.

Wälja üürida
wäike uulitsapoolne ruum, sünnis kontoriks ehk poeks. Aus uul. nr. 13.

Pood ära anda
ülistu leskeal. kaasiauplejannale. Adr. saabteada turukaubamajas nr. 37. Sealsamas on ka masinaõli odawalt müüa.

Würtspood
ära anda Riiseni kampsi uul. 28, Küsida poest.

Pood
ära anda ühes eluruumidega. Teat. saab Kõie uul. 5, poest.

Trükikoda
lohal töötamisels ehk ära wedamisels müüa. Narwa, 6 Peetri tänaw nr. 4, krt. 3.

Kooliõpilased
leiawad korterit Toom-Waeskooli uul. nr. 4, krt. 3. Elektriwalgustus.

Kaotasin rahakotti
ühes dokumentidega Riiseni kampsi uul. piima poest Wase uul. 8, k. 9 minnes. Palun aus. leidjat leidjat ära tuua.

Must sammetist käekott
rahaga ära kadunud 19 s. t. p. S. Tartu m. Palun aus. leidjat waewataju eest ära tuua. Israeli uul. 18, k. 6. Iga päew peale lõunat.

Rahakott kadunud
2500 margaga, laewafõidu, tunnist. passi ja teiste dokumentidega. Ausat leidjat palutakse ära tuua Wõrgu uul. 14
Jaan Tiirsen.

Raamat kadunud
ühes 3 tunnistusega suma-turul Ausat leidjat palutakse ära tuua A. Kalamaja uul. 34—5.

Kadunud naister. hall
nahkkinnas
Kaarli prom. Witenhofi tän. Palun ära tuua Wittenhofi tän. 44 k. 7.

12 septembril
põrsas ära jooksnud.
Märgid: walge, musta kappidega. Sõba lühem kui hariliik. Palutakse hea waewataja eest teat. Gonsiori uul. 9, k. 1.

Hobune warastatud
16/17 õõsel. Märgid: hele õõrbmüra, 3 a. wana, õõrg. 2 ars. 2 wers., wanamuu-trussis lakk, rangide alt lakk ära kulunud tagumisel teisel jalal. tuka liikme all wäljasõõd wana arm. Kes sellest hob. teatab, et kätte wõib saada, saab 1000 marka waewat. Adr. Rakwere, Portuni walda Narmetu küla
J. Lerm.

Kiriklikud teated.

Kaarli kirik. Pühapäewal, 21. sept. 1919. kell 1/2 10 h jumalateenistus pihti ja armulauaga õp. A. Sommer Rahumäe suurendatud Kaarli koguduse furnuaia pühitsemine kell 4 p. l. õp. A. Sommer.

Taani kirik. Pühap. 21. sept. jutlustab e. l. õp. B. Hasselblatt ja wõtab lauarahwast wastu. Pitt on pühap. h. k. 9. Korjandus waestemaja parandamise kuude katmiseks. Leer õõeglastega (ja ka tüttarlastega) algab õp. Hasselblatt juures 6. oktobril. Kirjutamine kõnetundidel. Leerõõpetus õõeg. ja tüttarlastele õp. Kubu juures algab 20. okt. s. a. Üleskirjutamine on kõnetundidel, enne lõunat iga päew k. 11—1/2 1, p. l. 5—6 iga reedel, Kentmanni tän. 6-a, k. 4.

Püha-Waimu kirik. Pühap. 21. sept. kell 10 jumalateenistus ja jutlust teeb abiõp. A. Saarmaan. Laadakirik. Pitt pühap. hom. kell 10.

Pauluse kogudus. 21. sept. kell 11 jumalateenistus pihtiga ja armulauaga õp. Mohrfeldt.

Roosi Mihkli kirik. Jumalateenistus k. l. 10 hom.

Nõmme kirik. Pühapäewal, 21. sept. 1919. kell 1/2 10 h jumalateenistus pihti ja armulauaga õp. A. Sommer. Rahumäe suurendatud Kaarli koguduse furnuaia pühitsemine kell 4 p. l. õp. A. Sommer.

Taani kirik. Pühap. 21. sept. jutlustab e. l. õp. B. Hasselblatt ja wõtab lauarahwast wastu. Pitt on pühap. h. k. 9. Korjandus waestemaja parandamise kuude katmiseks. Leer õõeglastega (ja ka tüttarlastega) algab õp. Hasselblatt juures 6. oktobril. Kirjutamine kõnetundidel. Leerõõpetus õõeg. ja tüttarlastele õp. Kubu juures algab 20. okt. s. a. Üleskirjutamine on kõnetundidel, enne lõunat iga päew k. 11—1/2 1, p. l. 5—6 iga reedel, Kentmanni tän. 6-a, k. 4.

Püha-Waimu kirik. Pühap. 21. sept. kell 10 jumalateenistus ja jutlust teeb abiõp. A. Saarmaan. Laadakirik. Pitt pühap. hom. kell 10.

Pauluse kogudus. 21. sept. kell 11 jumalateenistus pihtiga ja armulauaga õp. Mohrfeldt.

Roosi Mihkli kirik. Jumalateenistus k. l. 10 hom.

Eesti teater „Estonia“
Laupäewal, 20. septembril
Traviata.
G. Verdi ooper 3 waatuses.
Algus kell 7 õhtul.
Kassa on awatud kella 10—1 l. ja kella 5 õhtul.

Pühapäewal 21. sept. s. a.
Waltsi unistustel.
Oskar Straussi operett 3 waat
Algus kell 1/28 p. l.
Sõber Jack
W. Somereft Maughami komödia 3 waatuses.
Algus kell 7 õhtul.
Kassa on awatud kella 12—3 ja kella 5 õhtul.

Tall. Wabat. Tulet. Seltsi
II jaoskond.
Laupäewal, 20. septembril s. a.
„Pandorini“ s. runmides
Suur kinnine kontsert-pidu
55-aastase juubelipäewa puhul
Algus kell 8 õht., lõpp kell 4 hom.
Piletid õõlubadena maksawad.
Kassa awatud kella 6-st õhtul.
Piletimüük nond.

„Lootuse“ seltsi saalis
Pühapäewal, 21. sept. s. a.
perekondlik kontserdi-õhtu
pr. H. Einert ja hra A. Sällikuu kaastegewusel.
Algus kell 8 õhtul.
Lõpp kell 2 öösel.
Pilet on öölubaks maksew.

S.-d. Tall. Kort. Ühn. Selts. „Walwajas“
Pühapäewal, 21. sept. s. a.
Pidu-õhtu.
Algus kell 6, lõpp kell 1/211.
Päewal:
Laste-pidu.
Algus kell 12, lõpp kell 1/25.
Pil. hinnad: lapsed 1 mark 50 p., wanad 3 mk.

S.-d. T. Kort.-ühn. Selts. „Walwajas“
pühapäewal, 22. sept. s. a.
peakoosolek.
Algus kell 1/210 hom.
Juhatus.

Jutlim Miniatüür Teater.
„FARSS“
Uus tänaw 7.
Eeskawa laupäewal, pühapäewal ja esmaspäewal, 20., 21. ja 22. sept. 1919. a.
I.
Esimene ja wiimane pidu
Paul Weinberg'i dramaatiline etüüd ühes waatuses. Eesti keelde Th. Altermann.
Näitejuht-lawast.: Rud. Klein.
II.
Diwertissement
1) Sopran-soolo — n. Bustedt.
2) Naine suri ära. Kiwilombi Juts jant-dialog.
3) Tantsijanna — proua Feoktistowa.
4) Kupleed — Kiwilombi Juts.
III.
Tüssatud wanapoiss.
Lõbus naljamäng ühes waat.
Rudolf Kleini juhatusel.
Wahenegadel salong-muusik
Iga õhtu 2 etendust, pühap. 3. Esimene etenduse algus ärip. kell 6 õhtu, pühap. kell 4 p. l.
Pileti hinnad mõõdukad.
Eelteade! Teisip. 23. sept.
„Jüri Rumm“.
Direktsion.

Dr. K. Pedusaar,
Toom-Kuninga tän. 6.
Naawa ja sisem. haigete wastuwõtm. kell 4—5 p. l.

Elan nüüd
Uuel tän. 24, krt. 1.
Sise- ja naishaig. wastuwõtm. kella 1/29—1/210 ja 4—5.
Dr. P. Pedusaar.

Naisarst Dr. J. Katz
Naha- ja suguhaigused.
kella 10—12 ja 4—6.
Pikal uul. nr. 37, krt. 3.

Dr. med. K. Bunge,
Petrogradist.
Haigete wastuwõtmine äripäewiti kella 3—4.
Katari uul. nr. 7, krt. 1.

Kino „Modern“
S. Tartu maant. nr. 4.
Tähelepanna! 20., 21., 22. ja 23. sept. Kino uudis!
2. seeria wõga imestawast ja ülipõnew. Amerika filmist
„PEGGY“ (Peg O'the ring).
Otsata imeliude juhuste-, trikkide-, kriminal, tsirkuse ja armastuse-draama 6. eest., 23. jaos ja 14. episj.
Pääosades pr. Grass Gunar ja herra Francis Ford.
Otsast otsani on see film täis haruldast tõrust ja hoogu. Kõige põnewamad lood järgnewad selles õõsteisele nii tähtu, et meelte pinguloiek pilguksti lõõweneda ei saa.
Teine feeria 4 osas, 3 episoodis.
5. episood: Kahtlane maja. 6. episood: Hõõda kõsa.
7. episood: Onnetus rongi peal.
5-es osas lõbus naer.

Estonia kontsertsaal
Laupäewal, 20. septembril s. a.
Tallinna Naisseltsi poolt awatawa rinnalaste ja emade warjupaiga heaks
herrade A. Papmehli ja W. Padwa
wiiuli- ja klawerikontsert
Walges saalis kabaree (muusika, laulud ja rahwatantsud).
Punases saalis lotterii — maalide loosimine, ringmängud ja teised lõbustused.
Algus kell 8 õhtul, lõpp kell 3 hommikul.
Piletite hinnad 15—3 margani (õõlubadena makswad.

Draamateater.
Pühapäewal, 21. septembril s. a.
Lasteetendus
Kawal-Ants ja Wanapagan.
A. Kitzbergi muinasloolline naljamäng 5 waatuses.
Algus kell 3 p. l.
Pühapäewal, 21. septembril s. a.
Unistuste saar.
J. Tralowi 4 waatusline näidend.
Algus kell 1/28 õhtul.
Pääsetähtede eelmüük igapäew kella 11—1 e. l. ja kl. 5 õhtul.

E. S. „Lootus“.
Laupäewal, 20. septembril s. a.
Perekonna-õhtu
sega eeskawaga.
Algus kell 7 õhtul, lõpp kell 1/211 õhtul.
Seltsiliikmetele ja nende perekondadele prii, wõõrad pääsewad seltsiliikmete soowitusel sisse ja maksawad 6 marka.
Eestseisus.

GRAND-MARINA.
Eeskawa 20., 21. ja 22. sept.
Hooaja tõmbepilt. Wiimane uudis!
I.
„New-Yorgi pastor“
põnewafiisiline draama 4 jaos. Amerika wainulikude elust. Peaosades paremad Amerika näitlejad.
II.
„Imelik jooks“ suur Amerika naljapilt.
Mõõtelawal:
Petrogradi teatri näitleja A. Ladunski ja Farst näitlejanna M-lle Tonskoi esimesed wõõrusetendused. Kantakse ette
„Schemzuschinka“
pikant fars 1 waatuses.
III.
Suur kontsert diwertissement
ooperi artisti G. Glebowi (bariton) eestendus, Shura Maslowa (soprano) med laulud K. Aleksandrowski (tenor) med romansid ja teised numbrid. Mängiwad 2 muusikakoori sõjawäe muusikakoor kella 4 peale.
Etenduste algus kell 5 õhtul.

Teater „Rekord“ (Waksali juures).
Laupäewal, 20. septembril.
Lahkumise **wõõrusetendus** Lahkumise
Kuulsa artisti akwilibristi esimest korda Tallinnas hra Smironini poolt. Täna hr. Smironin etendab elawat weskit „Rekordi“ kupli all, kus elu juurde karwa otsas. Smironin annab sellele 100 rbl. kulda, kes tema numbrid järele teeb.
Täna kolme auhinna wälja jagamine
maadlejate keha iluduse ja musklite arenemise eest.
Maadlewad järgmised paarid: 1 paar Mattfist ülelim. jõumees inglane Londonist—Schmidt, 2. paar Offril—Mägi, 3. paar otsustaw maadlemine Rauer—Tigane.
Näitelinal tore piltide eeskawa.
Algus 1/27 õhtu, maadlemine kell 9 õht.

„Apollo“ teater
20., 21. ja 22. sept. s. a.
Uus! I Esimest korda!
„Kurjawaimu poiss“
Joh. Ülfi uus algupäraline teos.
II
Suur diwertissement.
Muu seas „Nõia laul“ ja „Kwartett“ tuntud jõudude ettekandel.
III
„Elu pilt“ Heino Anto dramatiline näidend 1 waat.
Ärip. 2 etend. alg. kell 6 õ. Pühap. 3 etend. alg. kell 3 p. l.
Ligemat müürilehtedelt. Direktsion.

„Passash“ kuni 21. sept.
Suurepäraline lõõkpilt. Kes ei ole näinud sõjakoladusi, kaitseta naiste, laste ja wanakeste tapmist, linnade purustamist? Ainult meie teatris
Igawene rahu ehk Olgu neetud sõda.
Draama 6-es jaos.
Kadunud käekott
Lõbus Amerika naljapilt.
Piletide ajal mängib kontsert-orkester.
herra A. J. Stahli juhatusel.

Wähempakkumise teel
antakse wälja, Tallinna wäikses sadamas Lennuwäe salga hydroangaride juures olewa
KASARMU
ülemise korra lõpule ehitamise tööd. Soowijad seda tööd enese peale wõtta, palutakse hinnalisi eelarweid kinnises ümbrikus 1-ks oktobriks s. a. Weeteede ameti Ehituse Osakonna Ülemale sisse anda; kus ka wastawat plaani tarwisminewa tööd üle näha wõib. Adress: Uue Sadama tänaw nr. 9.
Ehituse Osak. Ülem inf. Meder.
Asjaajaja: A. Köbu.

J. Kirsipuu era progümnasium
Tallinnas, Ahju tän. nr. 12.
Awatud on 3 ettewalm. ja 4 põhikl. ass. Alamasse ettewalmistamise tl. wõetakse õpilasi 7 a. uma eeltced nisteta wastu. Õpetuse algus 15. septembri, sell 9 hommikul. Mõlemast soost õpilaste üleskirj. t. iga päew k. 8—10 h. ja kell 3—7 p. l.

Tehnikatõõlis
Wastuwõtmine linna koolim. kella 5—6 õ. Pikal tän. nr. 69. Üksandm. palutakse rutata. Kooli juures tehnilised kursused tööliste.

Tütarlaste kunst käsitöökool
Gonsiori tän. nr. 13, k. 1. Uusi õpilasi wõtan wastu kella 10—1. Juhataja E. Kenon.

W. Krinitzky
Raamatupidamise klass
Kullasepa tänaw nr. 10, k. 3.
Mitmed õpeained ja keeled; hinnad odawad. Kuni 22. sep. Läbirääk. Toompeal, Lossi plats 4, kt. 1.

Uus masinakirjutuse kool
Tallinnas, Pikal tän. nr. 43.
Masinakirjutuse, raamatupidamise, Eesti kirkirja ja kaubanduse kirjawahetuse kursused.

Koolialguseks!
Tindipulber „Konkordia“
annab igaühele wõimalust odawat ja head koolitinti walmistada. On saada suurel ja wäikesel arwul Eestimaa pharm. Ühisus „Ephag“, Harju tän.

Lampisi
nende osasi ja muud niisugust kaupa on suuremal arwul ära anda.
H. Rebane.
Tartus, Kaubahõõwis nr. 31.

Mineralwee Essentsid
on Inglismaalt kohale jõudnud, mille tõttu omast töösõtusest kõige paremaid — wõistlemata hääduses — karastawaid jookisid soowitan nagu:
sitroni, kirsi, apelsini, ananasi, õuna, pirni, waarmarja, wanilje, kannikese, champanjeri
limonadi.
Mitmet seltsi alkoholita weini ja likööri.
Mineralwee-Tööstus
Firma „Herman Türnbaum.“
Tallinnas, Tõnismägi 18. Telefon nr. 804.

Kartulid müüa
Sõõrensi tänaw nr. 1, poes.
Kõnetr. 570.

Masinaehituse wabrik „Franz Krull“ Tallinnas,
Kopli uul. nr. 28
müüb wabriku hindadega:
atru „Heiligenbeil“ treitud wankripusse | hekslimasinaid pliitasi „Ekonom“.
Tarwitab: wormijaid, kernitegijaid ja walamiseahju töölisi. 41

Müüa:
wanaaegne, punasest puust diiwan, walp, walp, Siberi karu nahast, 2 õliwärwi pilti, nahast kirjamappe.
Gonsiori uul. 10, k. 3 (sissekäik hoowiwärawast, 2 korral (kella 4—6, pühapäewal k. 10-12 ja 3-4.

Wärwalitele!
Eht Saksamaa willase must, finine ja teised wärwid on kohale jõudnud.
F. Treublut,
Rohu- ja wärwikauplus Tallinnas, Pikal tänawal nr. 18.

Komisjoni-agenturi kontor „Vorwärts“,
Suure Karja tänawal 12 soowitab:
rohelist seepi plekk-karpides à Mk. 3.50.
„Leukogeni“, toalettseepi „Svea“
ja mitmesugusid teisi seepisid suurel ja wäikesel müüdul.

Monpasjed, piparmünti ja biskwiiti
on jälle saada
W. Tartu maant. 4.

Wäljamaalt kaupade tellijatele tähelpanemiseks.
Petrooleumi, bensiini, Mineraal õlisi, Tõrwa, seepi, seebikiwi, Puhastamise soodat, küünlaid,
Suhkrut, Kookus ja oliiw-õlisi, Söögi soodat, Kõikjugu toiduaineid ja
mitmesuguseid keemia produktisi ja arstirohtusi, würtskaupasi ning tööstuse ja kaubanduse tarbeaineid
soowitab suuremal ja wähemal määral odawalt ja ruttu:
Handelsaktiebolaget „ESTONIA“
Stockholm, Kungsträdgardsgatan 18. III. Telegr. adr. „Estonia Stockholm.“
Kirjawahetus Eesti, Rootsi, Inglise, Prantsuse, Saksa ja Wene keeles.

Kuulutus.
Narwa linnawalitsus annab sellega teada, et tänawu (1919.) aastal on
laadad NARWAS:
Mihkli laat — 6., 7. ja 8. oktobril ja
Jõulu laat — 18., 19. ja 20. detsembril
uue kalendri järele.
Narwas, 17. septembril 1919. a.
Linnapea abi: J. Kokk.
Linnasekretär: Fr. Werberg.

Tähelepanekuks suurkaupmeestele!
Suurem saadetus Amerika walmisriideid ja sooja-aluspesu
wiibib Kopenhageni wabasadamas kohesels ärasaatmiseks.
Proowisid wõik näha ainult laupäewal, 20. sept. kella 9 homm. — kella 5 õhtul ja pühapäewal, 21. septembril kella 10—2 p., sest esitaja sõidab esmaspäewal, 22. ära.
Lai tänaw 35, kolmandal korral. Tel. 7-30.

Konditorei
Harju tänaw 26.
Soowitab hästi maitsewaid kookisid, tortisi, theed, kohwi, shokoladi. Iga päew wärsked Berlini pannkoogid :: :: ::

Wanas tuntud headuses
Suhkru-limonadi
soowitab
firma Viktor Auster.

Toimetame hästi pakitud ja sorteeritud
õunte wäljawedu
omanikkude wastutusel wäikese tasu eest. Palume pakkumisi peatselt üles anda. Lähemad teated järelküsimise peale.
Eesti Tarwitajate-ühisuste Keskühisus
Tallinnas, Wiruwärawa puiestee nr. 15.

Lambawillu
ostetakse suuremal ja wähemal arwul hea hinnaga pr. L. Jürissoni kudumiseäris Tall., W. Tartu nr. 7.

Ostan mitmesug. nahkasi,
nagu: rebase, tuhkru, nerz, hermelin, nirgi, karakul, skungs, kotik, j. m., pargitud ja parkimata. Pikal tänawal 48, krt. 3, tl. 1—4. Sealsamas ostetakse hobusesaba jõhwisi ja hobuse ja lehma karwu.

Teadaanne liikmetele.
Tarwitajate Ühisuse „OMA“ liikmeraamatud
tulewad ühisuse kontoris uuesti tembeldada, järgmises järjekorras:

liikmeraamatud nr.			
1—1000	etten.	22. sept.	—27. sept.
1001—2000	„	29. „	— 4. okt.
2001—3000	„	6. okt.	—11. okt.
3001—4000	„	13. „	—18. „
4001—5000	„	20. „	—25. „
5001—6000	„	27. „	— 1. now.

Märkus: Peale 1. nowemb. s. a. tembeldamata raamatute järgi Ühisuse kauplusest kaupa wälja ei anta.
Juhatus.

Korralik laewaühendus.
Tall.-Helsingi wahel ja tagasi
I. kl. reisijatelaewa auriku
„Sampo“
kaudu, kapten Palmroos.
Tallinnast wäljasõit: Pühap., 21. sept. 1919. a., kell 12 päewal. Reedel, 26. sept. 1919. a., kell 12 päewal.
Helsingist wälja õli: Kesk., 24. sep. 1919. a., kell 12 päewal. Pühap., 28. sept. 1919. a., kell 12 päewal.
Reisijate ja kauba ülesandmisi wõtawad wastu:
John Nurminen O. Y.
Pikal tänawal 41, tel. 7—95.

26. juunist s. a. peale sõidawad
Tallinna—Helsingi—Tallinna
wahel korralikult 3 korda nädalas postireisijate- ja kaubalaewad
„Viola“ ja „Ebba Munck“
Ärasõit Tallinnast ja Helsingist ühel ajal iga teisipäew, neljapäew ja laupäew k. 12 p.
Üks ülemaltähendud laewadest seisab alati Tallinna ja Helsingi sadamas, nii et iga päew kaupasi peale wõetakse.
Piletimüük reisijatele Tallinnas ainult laewa peal enne laewa ärasõitu kella 10—1/212.
Soome aurul. selts Helsingis. — **Carl F. Gahlnbäck** Tallinnas.

Esimese klassi kõõk!
Uueste awatud
peale täieliku remondi
wõõrastemaja „Imperial“
Nunne uulits nr. 12, Wäike Kloostri uulitsa nurgal.
Sissekäik Nunne uul. 12.
Head ja waikfed numbri toad. Korralik teenimine. Nõrkalik puhwet. Lõuna kell 1—6. A-la carte igal ajal.
Austusega **H. Nieländer.**

Pühade pärast on
Inglis magasin
Wiru tänaw nr. 10. neljapäew 25. septembril ja reede 26. septembril linni.

Metsa ja põletispuid
ostab
Wabrikantide Ühisus Nere puiestee nr. 17, Tallinnas.

Trükitud Tallinna Kirjastus-Ühisuse trükikojas

Raudse diwiisi raudlatt ja rahwawäe wemmal.

Räitlased ja Pätsi: Jumala pärast ei maksa, Goltzil on kolekowa raudse diwiisi raudlatt käes! Laidoner: Pole wiga,

Undrol Pöddoril on tammepuust rahwawäe wemmal ja

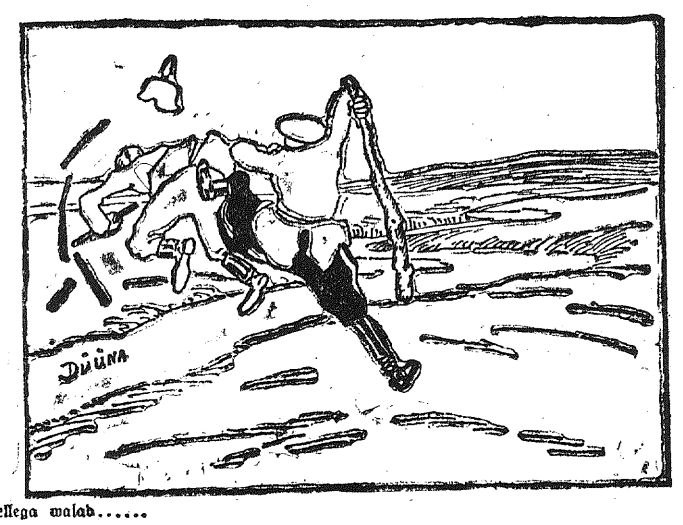

kui sellega walad.....

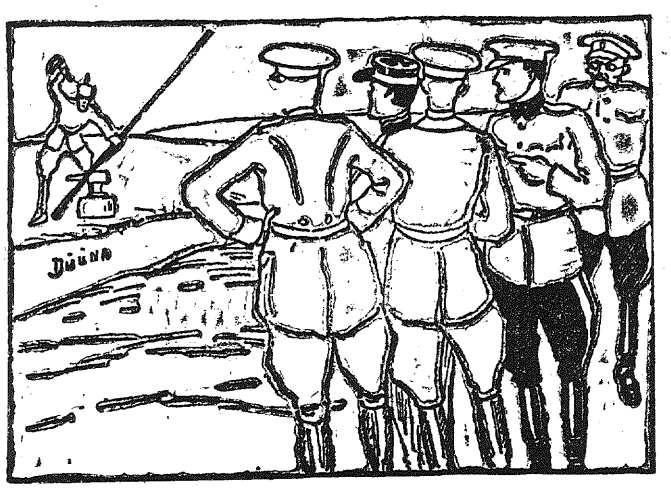

Aga nüüd, kus Goltz Müitawis uue lati taob, oleks nagu Teie kohus mitte meile wahele segada, waid ka natuke temale.

Meteoroologilise keskasutuse loomine.

Kui on riigis rohkesti üheshilisi asutusi, siis peab meil ka teataw keskasutus olema, kes nende tööd juhiks ja korraldaks, kes neile tarwilisel korral nõuandjaks oleks. Nii on majal riikides lugu ja nii peaks see meil ka olema. Kuid meie noores riigis puudub arusaadawal wiisil weel nii mõnigi wäga tarwiline asutus, muu seas ka meteoroloogiline keskasutus, kes meil meteoroloogilist tööd juhiks ja korraldaks. Niiüd on ka meil niisuguse keskasutuse loomine teoksil. Lähemal ajal kutsutakse selleks haridusministri poolt meteoroloogia eriteadlased nõupidamiseks kokku. Argu arwatagu aga, nagu tahetakse niisuguse keskasutuse loomisega riiki ainelisel koormata ja nagu ei oleks meil niisugust asutust üleüldse tarwis. Selle arwamise tagasitõrjumiseks lubatagu mind järgmist seletada. Kuid tähendan juba sissekohal, et niisuguse keskasutuse elule kutsumine ei suurenda meie praeguseid wäljaminekuid meteoroloogia peale mitte põrmugi, waid ennemini wähendab, ja teiseks jõuaksime meteoroloogias niisuguse keskasutuse loomisega suure sammu edasi.

Praegu on meil kaks suuremat meteoroloogilist asutust töötamas: ülikooli ilmade observatoorium ja Tallinnas mere observatoorium. Kumbki nendest ei ole senini autoriteetliseks keskasutuseks olnud, ehk küll mõlemad nendest on piiüdnud seekseks saada. Ülikooli ilmade observatoorium on senini Tartus meteoroloogilist waatlusi endiste aastate kawa järele toimetanud ja põllutööministeeriumi ülesandel wihmajaamasid asutanud. Mere observatoorium on tuletornide juures olewaid meteoroloogia jaamu korraldanud, ilmasid ette kuulutanud ja peale selle weel õiget kellaaega wälja arwanud, mis aga meteoroloogilise asutuse ülesandeks ei ole. Mõlemad need asutused on aga täiesti iseseiswalt talitanud, ei ole pea mingisugust läbikäimist olnud, kui mõned wähesed kokkupõrked maha arwata. Niisugust seisukorda, kus kaks üksteisele nii lähedal seiswat asutust täiesti oma ette elawad ja isegi üksteise wastu waenulised on, ei saa heaks kiita. Kõik see tuleb sellest, et mõlemad asutused endid meteoroloogiliseks keskasutuseks peawad. Wäljamaa riikides, kus meteoroloogia jaamade arw mitme tuhandeni tõuseb ja kus on wäga mitmesuguste ülesannetega meteoroloogia jaamasid, wõib mitu meteoroloogilist keskasutust oma eriülesannetega olla. Töö mitmekesisus ja rohkus nõuab seal keskasutustelt töõjaotust. Meil, palju wäiksemates oludes, kus ilmajaamade arw waewalt üle 50 tõuseb, ei ole mõtet mitme niisuguse keskasutuse ülewalpidamiseks. Oleks küllalt, kui meil ainult üks meteoroloogiline keskasutus oleks, kes töö mitmekesisuse peale waatamata temaga ometigi toime saab. Niüd aga, kahte suurt meteoroloogilist asutust ülewal pidada, ja selleks wõrdlemisi õige suuri summasid wälja anda, ilma et nendest kumbki suudaks keskasutuseks olla, on tõesti rahwa raha raiskamine.

Kumb peab siis, kas ülikooli ilmade observatoorium wõi mere observatoorium meteoroloogiliseks keskasutuseks saama?

Et Tartu ülikooli ilmade observatoorium ei suuda oma praeguse koosseisu juures kõiki ehk weel wähem osagi neid ülesandeid teostada, mis meteoroloogilise keskasutuse õlgadel lasuwad, kui tahetakse ajakõrgusel seista ja mitte ainult nimejärele keskasutuseks olla, selleks ei ole mingit kahtlust. Meteoroloogilist tööd on nii palju, et selleks palju rohkem töõjõudusid ära kulub, kui ülikooli observatooriumis neid praegu on. Kui tahetakse aga ülikooli observatooriumi meteoroloogiliseks keskasutuseks teha, siis tuleb observatooriumis teenpeale isikute arwu tõsta. Mõnelegi näib see ehk ülearune olewat, seletades, et endisel ajal laadi läbi ja sellepärast wõib ka niüüd läbi saada. Nendele wõiks aga niipalju öelda, et endisel ajal eolnud ülikooli ilmade observatooriumi ülesanded kaugeltki nii laiad, töõd palju wähem kui niüüd, muutunud oludes. Observatoorium oli sihtsalt esimese järgu waatluskohaks, aga mitte meteoroloogiliseks keskasutuseks Baltimaal. Pea kõik meie maa meteoroloogilised waatlused läksid ümbertöötamiseks ja wäljaandmiseks Petrograadi. Ainult Tartu omad waatlused anti ülikooli poolt wälja. Niüüd peaksid aga siis kõik meteoroloogilised waatlused Tartu observatooriumi kokkuwoolama, kes neid siis korraldab ja trükki annab. Seda tööd on aga nii palju, et sellest õige mitmelo wilunud töölisele jatkuks, kui tahetakse tööd korralikult teha. Peale selle ei tohi keskasutus mitte ainult meteoroloogiliste andmete wäljaandmisega leppida, waid ta peab neist ka järeldust tegema, neid seletama, nii et kodanikud, iseäranis aga põllumehed nesti kasu saaksid. Wene walitsuse ajal ei ole ülikooli ilmade observatoorium seda tööd teinud. Meil ei ole aga mingisugust õigust ega põhjust endist korraldust eeskujuliseks pidada. Kui meteoroloogiliste andmete kasutamise poolest eeskuju otsida, siis peakjime selleks Ameerikat ja mõnda endist Wenemaa semstwot wõtma. Isegi kuulus Nikolai peaobserwatoorium kuulutas 1917. a., et ta on meteoroloogiliste andmete kasutamise poolest ajast mahajäänud. Sellepärast ei tohi meteoroloogilise keskasutuse loomisel ülikooli ilmade observatooriumi endist tegewust sugugi eeskujuks wõtta. Nõnda ei suuda siis observatoorium praegusel ajal, kuna seal ainult kaks töõjõudu on, sellega weel wähem kui endisel ajal, meteoroloogilise keskasutuse ülesandeid täita. Kui oletame, et meie meteoroloogiline keskasutus peaks umbes 100 korda endistest Wenemaa keskasutustest wäiksem olema, siis peaks selle järele meie keskasutuses umbes 10 inimest tööl olema.

Kas wõib mere observatoorium keskasutuseks olla? Ei saa salata, et töõjõu rohkuse poolest suudaks mere observatoorium keskasutuse ülesandeid palju paremini täita, kui ülikooli ilmade observatoorium. Selleks aga, et keskasutuseks olla, peab peale töõjõu weel asutusel raamatukogu olema, waatlusriistad ja isegi kohane õhkkond olema. Raamatukogu ja riistade poolest on aga ülikooli ilmade observatoorium palju rikkam, kui nelja kuu wanune mere observatoorium. Meteoroloogiline keskasutus on teadusliseks asutuseks ja sellepärast sidemed, mis teda ülikooliga köidawad, palju tugewamad, kui need sidemed, mis teda kaubandusministeeriumiga ühendawad, mille alla wõib tulewikus mere observatoorium kuuluda. Nõnda tuleb siis meie maa meteoroloogia huwides nõuda, et meteoroloogiliseks keskasutuseks ei saaks mitte mere observatoorium, waid ülikooli ilmade observatoorium.

Et ülikooli ilmade observatoorium suudaks niisuguseks wõimalikult ülesande kõrgusel seiswaks keskasutuseks olla, selleks tuleb, nagu kuulsime, juba observatooriumi töõjõudu kuni 10 suurendada. Keskasutuse loomine wähendaks aga mere observatooriumi tööd, nii et wiimases ei oleks enam nõnda palju tegelasi tarwis kui praegu. Keskasutuse loomisega ei saa aga mere observatoorium sugugi üleliigseks asutuseks, nagu seda mõned arwawad, wajd mere observatoorium saab jälle selleks, mis mõttes ta asutati.

Keskasutus wõib ainult siis kasulikult tööd teha, kui ta eesotsas isik seisab, kellel meteoroloogias teenuseid on, kes teaduse kõrgusel seisab ja keda, kuji teadlast, tuntakse. Kahjuks ei ole praegu Eestis niisugust isikut. Sellepärast on keskasutuse juhataja walimine õige raske. Arwan aga, et meie saaksime esialgu selleks nõnda üle, kui meie keskasutuses teenivatest isikutest nõukogu kokku seaksime, kes tööd juhiks. Tööjuhtimist eriteadlase puudusel ühe wähese ettewalmistusega inimese kätte anda, oleks minu arwates weel hädaohtlikum, kui seda mitme niisamasuguse ettewalmistusega inimese kätte usaldada.

Kõike seda silmaspidades teen neile, kes meie meteoroloogilise keskasutuse loomisest osa wõtawad, järgmise ettepaneku:

1) meteoroloogiline keskasutus olgu ülikooli ilmade observatooriumi juures;

2) ilmade observatooriumis teeniwate isikute arwu tuleb ajalgu, kus tööd rohkesti on, kuni 10 suurendada;

3) mere observatooriumis teeniwate isikute arwu tuleb umbes nõndasama palju ehk weel rohkemgi wähendada;

4) meteoroloogia eriteadlase puudusel keskasutuse juhatamine ülikooli poolt walitud keskasutuses töötawate isikute nõukogu kätte anda. Esimesel wõimalusel selleks eriteadlane kutsuda;

5) keskasutuse ülewalpidamise kuluside peaks haridusministeerium ühes põllutöö- ja mereasjanduse ministeeriumiga handma, kelle huwides keskasutus töötab.

Nende põhjusmõtete läbiwiimisel ei nõuaks meilt keskasutuse ülewalpidamine mingisugueid suuremaid kuluside, kui praegu kahe observatooriumi ülewapidamine. Keskasutuse loomisega jõuaksime aga meteoroloogias suure sammu edasi. Kui meil praegu meteoroloogias mitte kõik asjad korras ei ole, siis just sellepärast, et korraldawat jõudu ei olnud. Niisuguseks jõuks peab aga meteoroloogiline keskasutus saama, kes mitte ainult nime järele keskasutuseks ei oleks, waid ka töö wiljakuse poolest, mis jälle omakord keskasutuse suurusest oleneb.

A. T.

Rahaministeeriumi ülewaade oma tegewusest.

Ajakirjanduses (w. „Päewaleht" nr. 174, s. a. „Kuhu läheme?", „Sotsialdemokraat" nr. 194, s. a. „Ei wõi niiwiisi!" j. t.) ilmunud süüdistuste puhul peab rahaministeerium tarwilikuks järgmist ülewaadet oma tegewusest awaldada, mis küll tohits ajakirjanduse ettehaidete põhjendamatust selgeks teha.

Rahaministeerium ei ole paberraha trükkimises kunagi oma peaülesannet näinud. Ümberpöördult — tõies arusaamises üleliigse paberraha hädaohust on rahaministeerium nende wäljaandmisega nii kaua wiiwitanud, kui see igaues wõimalik, kauemgi, kui üleüldiselt loowitawaks peeti. Ja kui neid kord wälja andma hakati, siis mitte ilma otsata ja aruta, waid tindlates kitsastes piirides, alatiselt kõiki teisi wõimalusi silmas pidades, riigi wäljaminekute katteks.

Senised wäljaanded on sündinud Ajutise Walitsuse otsuste põhjal, kellel, nagu teada, seadusandline wõim oli (w. „Maanõukogu otsus sisemise laenu asjus" „Riigi Teataja" nr. 4, 1918. a., „Seadus Eesti wabariigi 5 % lühikeseajaliste wõlakohustuste rahadena käimapanemise kohta", „Riigi Teataja" nr. 3, 1919. a. ja „Määrus riigikassajõhtede teise wäljaande kohta mrk 145.000.000 summas", „Riigi Teataja" nr. 13, 1919. a.).

Uue wäljaande asjus mrk. 500.000.000 — summas on ettepanek wabariigi walitsuse laudu Ajutawale Kogule tehtud. Seega tõuseks üleüldine paberrahade summa mrk. 650.000.000, siia hulka rahadena käimapandud Eesti wabariigi wõlakohustusi arwates.

Nimetatud summat ei wõi sugugi kohutawaks pidada, mida ka asjaolu tunnistab, et meil rahamärkide puudust weel tunda ei ole. See on kergesti seletataw: Saksa okupatsiooni ajast peale on Wene ja Saksa paberraha hulk, mis siiamaani meie maksuwahendiks olnud, mõnesaja miljoni wõrra wähenenud, mille asemele niüd oma paberraha astub. Samale otsusele jõuame, kui oma paberraha hulka wõrdleme sellega, mis teistes riikides liikumas (elanikkude arwu ja majanduslist järge arwesse wõttes).

Kui meie marga kurss langeb, siis mitte edasilestwa paberraha trükkimise pärast, waid peaasjalikult poliitilisel ja majanduslistel põhjustel. Meie peame söda, see neelab meil rohkem wara, kui meie uusi wäärtusi juure jõuame luua, meie weame sada wõi rohkem korda kaupa sisse kui wälja, meie iseseiswust ei ole weel tunnistajud, jne. Igas sõdiwas riigis on sõja lõstes rahakurss langenud, ühes pikemal ajal ja wähemal määral küll kui teisel, nii et kurss langemine iseenesest midagi üllatawat ei ole. Selle wastu on mõjuwaks abinõuks äärmine kokkuhoidlikkus wäljaminekutes, kauba sissewo kitsendus, töö rohkus ja wiljakus, suurendatud wäljawedu jne., niisuguste tingimiste täitmisel rahaministeerium alati on nõudnud, mille teostus aga üksi tema wõimuses ei seisa.

Soowitatud kulla ja hõbeda tagawarade kogumisest meie paberraha ündlustuseks ei looda rahaministeerium meie marga kursile abi: kulda ja hõbedat on meie maal tähtsuseta arwul ja sedagi ei suuda meie üks-ta-kõik mil teel riigi kätte saada. Mõjuwam on wäline waluuta taen, mille saamiseks alguses peale wõimatalt töötatakse.

Spekulatsiooni kõrwaldamiseks wäliswaluutaga on rahaministeeriumi poolt äärmised abinõud tarwitusele wõetud (w. „Sunduslikud määrused wäljamaa rahade ostu ja müügi kohta", „Riigi Teataja" nr. 61, 62 ja 65 s. a.).

Pikaldused rahade trükkimises, niisama rahade järeltegemised ja wõltsimised on tõstnud wõimatusest rähsid kodumaal trükkida tehniliste abinõude puudusel ja Soome trükikodade koormatusest tõõdega, mille tagajärjel tahes wõi tahtmata esialgsete wigadega leppida tuleb.

Kawandid, mille järele rahad trükkida lastud, ei ole mitte usjapärja wõetud, waid nende walmistamiseks oli detsembrikuul käinud aastal wõistlus wälja kuulutatud ja kahe esimese auhinna saajalle kunstnikule ülesandeks tehtud lõpulikke kawandid luua, ainult näiwaku, kuipalju wõimaste töö wõibinud, tehniliselt täidesaatmata wõi kiga raskelt täidesaadetaw (nagu eelpool juba tähendatud, ei olnud rahaministeeriumil wõimalik Soome trükikodadele omalt poolt kuigi palju nõudeid seada, on teiste mitte-kunstnikkude abi tarwitatud, ilma aga et kunstnikkude töid seepärast kõrwale oleks jätud (neid tarwitatakse edaspidi).

Massu alal leidis rahaministeerium oma tegewuse algul kõige suurema korraldaguse eest. 1917. a. sügisel olid Wene massuasutused (massuinspektorid, kommerdaalkojad, renteid, tolli- ja akcisiwalitsused) ühes kõigi tarwilikkude materjaalidega maksude nõudmiseks Wenemaale ewakueeritud. Saksa sõjawõimud hakkasid meil weneaegseid maksusid kaotama ja oma uusi maksusid asemele seadma, sealjuures riikliki ja kogukondlisi maksusid segamini ajades ja Eestimaal, Liiwi mannermaal ja Saaremaal igal pool isemoodi taktades. Waewalt jõudsid nad maksuasju wähe joonde seada, kui loodud massuasutust Saksamaale ewakueerima asusid. Rahaministeeriumil kulus küll aega ära, enne kui tekinud olukordal kuutsa selgust luua ja kahest ewakutsioonist järeljäänud materjaalisid jälle kokku koguda. Seal tulid enamlased ja tõhtsid pooles osas Eestis töö uuesti ära.

Kõige selle peale waatamata on suudetud raha- ja maksuasutusi enamwähem korda seada ja tegewusele panna. Korraldatud on 1917. a. ja 1918. a. maksuwõlgade sissenõudmist, maksusid, mis omal ajal Wene rublades määratud, marladesse ümber arwates 1918. a. keskmises wahekorras 1 rubla — 1 mark 50 penni, jaitatud nende weneaegsete maksude wõtmist, mida Saksa wõimud kaotamata jätnud, loos nende uute maksudega, mis Saksa wõimude poolt siin elusse wiidud. Ühte ja teist maksu on ajakohaselt kõrgendatud (patendi-maks, puhtakõu-maks jne.) Wene tollitariifi maksmapanemisel kõrgendati endiseid tollimäärasid keskmiselt tõmmekordselt, millega küll mõni aine ebamõõrajelt kõrge tolli alla sattus. Kõid wõimata ära uut tollitariifi wälja töötama hakata. Selt selle peale on teised riigid aastaid kulutanud ja wana oli ka jälle liiga madal. Wahepeal on nende wigade parandusels tollitariif weel kord läbi waadatud ja uuendatud kuiul Ajutawale Koogule ette pandud.

Siia on weel wälja töötatud tubakamaksuseaduse- ja sissetulekumaksuseaduse eelnõud ja niisama juba kinnitusele saadetud.

Olewatest otsekohestest maksudest, kui ka akcisiis- ja tollimaksudest ning riirituse ostu-müügi aitnõudigusest tõusewad riigi sissetulekud käesolewal aastal küll laiamilioni marani, nagu kokkuseataw riigi eelarwe näitab. Olgu weel nimetatud, et rahaministeeriumil wahmis on päranduse-, wäärtuse-, juurekasu ja erakordse sõjamaksu seaduste eelnõud, mis näiwa, kui maaseadus Ajutawas Kogus läpulikult wälja kujunenud (nad peawad sellega kokkukõlas olema), kinnitusele lähewad. Rahaministeerium ei pea mõnesugustel põhjustel mitte otstarbekohaseks nende seaduseelnõude põhijooni warem awaldada, kui nad läpuliku kuju omandatud, waid arwab, et seltskonnal küllalt wõimalusi jääb, neid siis weel arwustusetule alla wõtta ja tarwilikke muudatusi rõhutada, kui nad Ajutawasse Kogusse jõudnud.

Mis puutub omawalitsuste rahaküsesse kitsikusesse, siis ei lasu nende eest hoolekandmine sugugi rahaministeeriumi õlgadel. Ta on aga rahaaskades neile omalt poolt alati wastu tulnud ja neile ka sissetulekuallikaid loonud lisamaksude näol riigi patendisissetuleku ja liikumata warandusemaksude juure. Need lisamaksud on omawalitsuste tegelaste nõupidamisel siseministeeriumis aprillikuul s. a. heaks kiidetud. Teades, et sissetulekud neisti maksudest omawalitsuste kõiki kuluside ei kata, on rahaministeerium riigimaksu eelnõude kawatsemisel omawalitsuste huwisid alati silmas pidanud ja alles neil päiwil, kui selgus, et uus sissetulekumaksuseadus Ajutawas Kogus läbiwaatamisega wiibib ja seda maksu koos lisamaksudega omawalitsuste heaks teist korda uue seaduse alusel enam isse nõuda ei jõua, Ajutawa Kogu rahaasjanduslises kommisjonis ettepanekuga eiinenud täiendawate maksude asjus omawalitsuste 1919. a. puudujäägide katteks.

Rahaministeerium on suunitud maksude wõtmisel paratamatalt wanade puuduliikude alustega (senised abrasjandikud, maksurublad jne., maksjate 1917. a. sissetulekud) leppima, sest et wõimata on liikumata warauste uut hindamist ette wõtta (see nõuab aastaid aega ja miljonid kulu, niisamal raskel käesolewal aastal kaht korda andmeid koguda elanikkude sissetulekute üle. Need wanad alused on aga igatahes kindlamaks mõõdupuuks maksude määramisel, kui maksjate omawoolised jaotused liikidesse igasuguste wäliste tunnemärkide (ameti, maasuuruse jne.) põhjal.

Selleks, et omawalitsustele mitte ülmaasjata raskust teha maksude asjus, mis nad elanikkudele maksmatest seadustest lahuminewatel alustel peale pannud, esines rahaministeerium eelnõuga, millega järele omawalitsused õiguse pidid omandama neid maksusid edasi sisse nõuda tingimistega ainult, et sissetulnud summasid tulewaste maksude ette arwatakse, misjugune eelnõu Ajutawas Kogus kahjuks mitte heakskiitmist ei leidnud (nähtawasti mingi arusaamatuse tagajärjel).

Kui eelpool tähendatud maksueelnõud wastuwõtmist leiawad, siis ei tarwitse me tulewal aastal enam loodetawasti paberraha trükkimist jatkata, waid wõime katta oma wäljaminekuid maksudest, hädakorral ehk ainult sisemisi laenusi tehes.

Teater ja muusika.

„Estoonia" teater.

Täna, laupäewal, opereti hindadega ooper „Trawiata."

Pühapäewal, 21. sept. operett „Waltsi unistustel", kell 7 „Söber Jack."

Esmaspäewal, 22. septembril operett „Waltsi unistustel."

Teisipäewal, 23. sept. „Kirjiaed", esimest korda.

Draamateater.

Laste hooaja awamine on pühapäewal 21. sept. s. a. A. Kitzbergi muinasloolise näitemängugа „Kawal Ants ja Wanapagan." Algus kell 3 peale lõunat. Õhtul 21. sept. Joh. Tralowi näidend „Unistuste saar." Algus kell pool 8 õht.

Teatribüroo.

Miilitsatöötajate ametiühingu awamise pidu

pannakse 20. sept. kell 7 õht. Draamateatri ruumides toime.

Noorel ühisusel on kongressi otsuse põhjal kawatsusel laial alusel enese liikmetele abiraha ja toetusi anda surma, sündimise ja õnnetuse kordadel. See kõik tarwitab hulk raha, mida aga ühisusel praegu ei ole ning selle saawutamiseks ongi laupäewa õhtune pidu kawatsetud.

Et piduliste maitsele ja soowidele wastu tulla, on ametiühingu juhatus paremad wabariigi näitelawajõud piduõhtuks mobiliseerinud. Teiste teas wõiks nimetada Paul Pennat, Bernhard Hansen, Martha Ohakat, wäikseid balerinisid Aga ja Mirat j. t. Siis esineb Tallinna miilitsaamelnikkude kwartett mitme Eesti lauluga. Draamateatri näitlejate poolt kantakse ette lõbusnali „Liblikad", muusikalise külje eest kannab hoolt R. Kulli orkster.

Piletite eelmüük on Tallinna 1. ja 4. miilitsaaoskonnas ning raudtee miilitsas.

E. W. M. Ametiühingu juhatus.

Walitsuse tegewuslest.

Eesti ajuwiikude huwide ja õiguste eest hoolekandmise otstarbeline asutamine.

Wabariigi walitsus on 19. sept. otsustanud wäliministri juure osakonna asutada, mille ülesandeks oleks Eesti ajuwiikude huwide ja õiguste eest hoolekandmine.

Eesti konsuleadi ametid Shanhaise ja Siberiset.

Shanhaise ja Siberise on walitsus konsuleadi ametid asutada otsustanud; sel puhtumisel, kui konsuleadi ameti asutamine Siberiset wõimatu peaks olema, asutatakse ja Jaapanisse. Asja organiseerima komandeeritakse kaugesse idasse üks, kellel ka kaubanduslistes küsimustes wilumust on.

Wäljamaa wahuuta ostu ja müügi asjas teatab rahaministeer ringkirjaliselt

täienduseks oma määrustele 11. sept. 1919. a., et kõik laenuasutused ja ükkud, kes wahuuta operatsioonisid toimetawad, kohustatud on päewakursiga oma arwel ostetud wahuuta ilma takistamata nendele ühtutele ja asutustele edasi müüma, kellel wahuuta pitmiseks seaduslikud lubad on ette nähdata.

Ei ole laenuasutustel nõutud wahuutat mitte müüa, siis peab ta sellekohase märkuse wahuuta pitmise lubale tähendama. See määrus hakkab kohe maksma. (Estur.)

Nõunikused ja ametimuutused.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi tööläiste-osakonna iseäraliste ülesande täitja ametisse Jakob Lindros määratakse 1. jaoskonna tööläiste kommissariks, 12. sept. s. a. arwates.

August Olbrei on 8. sept. riigikassa peawalitsuse sekretäärí kohuste täitjaks määratud. Estur.

Ametipaigutamine.

1. jaoskonna tööläiste kommissars asjaajaja Tomas Martna paigutatakse ümber töö- ja hoolekandeministeeriumi finantsasjade toimkonna asjaajaja-sekretäärika, 18. sept. s. a. arwates.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi 1. jaoskonna tööläiste kommissar Johannes Pikkom wabastatakse ametist tema palwe peale, 12. sept. s. a. arwates.

Kooli elu.

Haridusministeerium wõib kõigile kesk- ja kõrgemat haridusega õpetajatele kohtasi anda

Töö- ja hoolekandeministeeriumi järelküsimise peale, kui palju haridusministeerium wõib wabasidi kohte demobilisatsioonis aeg sõjawäest wabastatawatele õdduritele anda, on haridusministeerium teatanud, et haridusministeerium wõib kõik praegu sõjateenistuses olewad kõrgema ja keskkooli haridusega isikud õpetajatena ära kasutada, kui nad seda soowiwad. (Estur.)

College'is

algawad ennosõjawal õppetegemised:

S. Sepp — kiseliubatus nõalos teadusi ja mõtteõpetuse; Kuks — psühhoologia, Annuson — teemia, Kompus — kunstide ajalugu, Semper — estoetika ja kirjanduse ajalugu, Püümann — terwisehoid, Uluots — tõdanikõ õpetus (riigi ja rahwuswaheline õigus), Tenmann — gnostoloogia ja mõtteteaduse ajalugu. Õttelugemised on peale lõunat kella 5 p. linna meesgümnaasiumis, (S. Kloostri tän.) Alexandrisi wõetakse wastu sealsamas kella 10—1 ja 4—7; ka ükkud aineid wõib kuulamas käia.

Modanika õpetusest

loeb college'is hra Uluots teisip., neljap. ja reedel kella 3/4 9—3/4 10 õhtl. Suhtume õpetajate tähelepanelt selle peale.

Tartu hambaarsti kool

awatakse 1. oktoobril. Õpejõud koolis on needsamad, mis ülikoolis.

Tööstus ja kaubandus.

Määrused wäljamaa import- ja export-äride kohta wõlja töötatud.

Kaubandus- ja tööstusministeeriumi poolt on wõlja töötatud ja walitsusele kinnitamiseks ettepandud ajutised määrused wäljamaa import- ja ja export-äride awamise kohta. Wäljamaa ühisused ja eraisikud wõiwad eelnõu järele sisse- ja wäljawee jaoks äriliji ettewõtteid awada kui kaubanduse ja tööstusministeeriumi farnase ettewõtte riikliste kaubandusliste huwide seisukohalt tarwilise leiab olewat.

Kriawamise luba nõutamise juures peab teadeid andma selle kapitaali suuruse kohta, mis on määratud äriajamiseks Eestis ja awamise luba saades peab 10 % selle kapitaali summast Eesti panka kindlustuseks sisse maksetama.

Äride kirjawahetuses „killiste ja leksikonliste asutustega Eesti wabariigi piiridee peab Eesti keelt ehk ühte tohakiku keelt tarwitama, nõisama peetakse nendes keltes koostatud ja antakse wõlja dokumendid ja teiseid paberid, mille põhjal riigiasutused ehk ametnikud wõiwad äritegemisi oma ülewaatuse all pidada.

Tähtsimused, mis wäljamaa äride ja riigiasutuste ehk eraisikute wahel Eestis ettewõetawate operatsioonide puhul wõiwad ette tulla, harutatakse Eesti wabariigi kohtuasutustes Eesti wabariigis makswate seaduste põhjal. (Estur.)

Kohtukoda.

Üksi röövimise protsess.

8. dets. 1918. a. hom. kella 6 aegu, kui Haage mõisa piimatüdruk Anna Pori piimaga Tartu läks, tulid Tartu — Wiljandi maanteel umbes weerand wersta Tartu pool Lepiku weskit taks isikut Pori kallale ja wõtsid hobuse ühes wankri ja piimanõudega ära.

12. dets. nägi Tartus Kuu tuul. nr. 57 majaperemees K. J. oma sõnniku Peeter Peerandi kuuris ühte kaswankrit, millel kõik need tundemärgid olid, mis „Postimehes" kuulutuses seisis. J. tähendas Peerandile ja temal alaliselt sõbrale Adalbert Karrole, kes kuuri all hobust tapsid, et Peerandi kuuri all olew wanker see ongi, mille kohta „Postimehes" kuulutus oli. Mõlemad, Peerand ja Karro, katusid J. waikimisele meelitada, temale selle eest 1000 marka maksta lubades. Kui Anna Porile Peerand ja Karro ette näidatud, tundis ta nendes röövijad kohe ära. Peerand ja Karro seletasid, et nemad süüalused ei ole, ja et Peerandi 8. dets. Karlowa tuul. kohe Saksa sõdati käest 4000 marga eest hobuse ühes piimanõudega ostnud. Peeter Peerand, Walgiärwe walla liige ja Lukke walla liige Albert Karro (wiimane juba ennem mitu korda kelmuse ja warguse eest karistatud) wõeti kohtulikule wastutusele. Tartu-Wõru rahukogu omas otsuses 2. juunil s. a. mõistis nad priiks. Selle otsuse peale andis prokurööri abi protesti Tallinna ringkonnakohtule. Ringkonnakohus, kus nüüd asi harutusel oli, mõistis Tartu-Wõru rahukogu otsuse tühjaks ja kaebealused Albert Karro ja Peeter Peerant kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega wangirõõdu: Karro 4 ja Peerand 3 aastaks, ja kummagilt süüdlaselt riigi heaks 300 marka kohtumaksu nõuda. on.

Sõjameestest.

Kõik juunis registreeritud haawatute ja haigete sõdurite nimekiri.

14. sept. Tallinna jõudnud ja saadetud:
Kopli haigemajasse.

Rudolf Teis, Wõrumaalt, hg.; Mihkel Jagel, Saaremaalt, hg.; August Kalai, Wõrumaalt, hg.; Madis Lõhmuspuu, Haapsalu kr., hg.; Richard Roosileht, Wiljandi kr., hg.; Jaan Kool, Waide kr., haige.

15. sept. Tallinna jõudnud ja saadetud:
Kopli haigemajasse.

Swan Beitner, Kuramaalt, hg.; Mihkel Jogel, Saaremaalt, hg.; Wiktor Kuugur, Saaremaalt, hg.; Karl Kirsch, Saaremaalt, hg.; Karl Kuppita, Saaremaalt, hg.; Johannes Kuusk, Saaremaalt, hg.; Lionti Kebja, Läänemaalt, hg.; Johannes Pahl, Petrogradi k., haige ja 10 wenelast.

1. sõjawäe haigemajasse.
Jaan Kaasik, Tartu kr., hw. ja 7 wenelast.

2. sõjawäe haigemajasse.
Peeter Parts, Polli w., hw. ja 9 wenelast.

16. sept. Tallinna jõudnud ja saadetud:
Kopli haigemajasse.

Karl Bauermann, Pärnu kr., hg.; Jaan Hallipere, Haapsalu kr., hg.; Julius Keerna, Tartu kr., hg.; Johannes Silberberg, Rakwere kr., hg.; Alexander Prandt, Haapsalust, hg.; Johannes Leymets, Pärnust, hg. ja 5 wenelast.

1. sõjawäe haigemajasse.
Jaan Lips, Pärnu kr., hg.; Willem Jaalmann, Tallinna kr., haawatud ja 4 wenelast.

17. sept. Tallinna jõudnud ja saadetud:
Kopli haigemajasse.

Hans Draw, Pärnu kr., hg.; Priidu Michelson, Saaremaalt, hg.; Karl Tubbi, Kiiew, haige ja 5 wenelast.

1. sõjawäe haigemajasse.
Schako Peterson, Kuuramaalt, hg. ja 1 wenelane.

2. sõjawäe haigemajasse.
Kristjan Lüdig, Pärnu kr., hg.; Johannes Stuf, Jamburi kr., hg.; Aleks. Kõwamees, Muhust, hg.; Juhan Eichorn, Haapsalust, hg.; Jakob Käsper, Pärnu kr., hg.; Nikolai Tallet, Moskwa kuh., hw.; Ewald Umberg, Tallinnast, hg.; Ferdinand Allikas, Tallinnast, haige ja 9 wenelast.

Õnnetused ja kuritöod.

Saharini ära wõetud.

18. sept. peeti linna turul keegi Iwan Aljeshkin ühes 5 juure pati sahariniga, mis õrwalawasti Metallika kontorist Aberewitshi juures warastatud oli. Saharin wõeti Aljeshkini käest ära ja antakse hoiule kriminaal-osakonda, kuni asja selgituseni. rt—

Protokoll tehtud.

18. sept. tehti protokoll Rosette Tagawäli kohta, kes majast juba õrwalõõtmus wälja kolinud üürilist majaraamatust wälja kirjutanud ei olnud; kinoteatri „Apollo" juhataja Oskar Kõõbe kohta, kes kuulutuse lehed ilma lubata postidele oli kleepinud ja selle eest linna heaks wõetawat maksu ei maksnud. rt—

Peale sõitnud.

18. sept. sõitis woorimees Aleksander Watko Narwa maant. Joosep Muugale peale, tuseuures wiimane kergeid peä ja tõe haawu sai. Kui Muuga Watkolt seletust palus, siis löi Watko seletuse asemel Muugale mitu korda wastu nägu. Asja üle tehti protokoll. rt—

Ulakus.

18. sept. peeti linna Gustaw Juhkmann, kes joobnud olekus tänawal kärmitses ja ennast wiisakuseta ülewal pidas. rt—

Wargad tabatud.

2. sept. teatas kriminaalmiilitsale Jakob Pärtseli kontori wolinik Artur Hansi, et Uues sadamas umbes kahe kuu jooksul 85 waati solasöli 176.000 marga wäärtuses ära warastatud on. 1. sept. õhtul oli sadamas kaubanduse- ja tööstuseministeeriumi puude wahl Gustaw Tombahl ühes teiste tundmata isikutega käinud purjelaewa „Wambola" kaptenile öli müüa pakkumas, kuid wiimane oli Tombahli linni wõtnud, kuna tema kaaslastel korda läks ära põgeneda.

Kriminaal-osakonna poolt toime pandud järeluurimisel selgus, et warguse oleid toime pannud kaubanduse- ja tööstuseministeeriumi, endise „Schwartsi" puuhoowi wahid. Osa warastatud öli olê puuhoowi wiidud, kust ka kaks täis ja kats tühja waati kätte saadi, mille pärast wahi alla wõeti järgmised puuhoowi wahid: Karl Kirshbaum, Gustaw Allak, Joosep Wimb, Aleksander Apollonski, Karl Tehter ja Gustaw Tombahl. Edasi selgus, et osa warastatud õlisõi olid sadamamiilitsa kommandos teenimad madrused Ewald Tiina ja Johannes Jaanus Päästeseltsi töökoja ülewaatajale Jakob Randmannile müünud. Peale selle olid Tiina ja Jaanus Päästeseltsi hoowi weel kaks waati öli müinud, mida nad pärast heinaturu äärest kaupmees Mertensile olid müünud, kelle juures ka üks tühi waat leiti. Mertens oli õli juba 2400 marga eest edasi müünud.

Tiina tunnistas ennast warguses süüdlaseks, on aga juba teiste asjade pärast wahi alt, tema kaaslase Jaanuse leidmiseks on kõik abinõud tarwitusele wõetud. Uurimine selles asjas kestab edasi. rt—

Kõrni wõetud.

18. sept. wõeti linna Waua Kariste walla liige Arnold Põll, kes ennast sõjawäe teenistusest kõrwale hoidis. rt—

Wargused.

18. sept. on warastatud: Ernst Bremeni teadustuse järele, sadamast läewa „Björni" pealt 7 meesterahwa sügise palitut ja üks ülikond, kokku 6600 marga wäärtuses; Jaan Ratti korterist, S. Tatari tän. nr. 39, 10 paari naisterahwa saapaid, üks meesterahwa hall ülikond ja kuld asju, kokku 4300 marga wäärtuses; Martin Pohla mööblikauplusest, Härjapea tän. nr. 12, mitmesugust mööbelt 8805 marga wäärtuses; Otto Kreegilt, raatuse juures ajawas kwasii putka, rahakott ühes 360 marga rahaga ja dokumentidega. rt—

Õigekeelsuse küsimused.

Joh. Aawit
(Järg.)

16. Wead.

Et mitmuse partitiiwil nii mõnetugused lõpud ja ta moodustamise reeglid nii keerulised, siis pole ime, et ses wigu tehakse: lõpud wahetatakse, lähewad segi, isegi rahwakeeles, ja seda kergemini, mida harwemaks lühem lõpp jääb, maadwõtwa sõ-lõpu eest laxanedes. Tehakse wigu eriti sõnades, mida wähe tuntakse, mis kodusele keelele wõõrad on, mille tõttu nende lühemat partitiiwi pole nii palju kuuldud, et see mõõtestusest wakmilt mõtta oleks, waid ta tuleb ise moodustada mingisuguste teiste eeskujul (analoogial), ja siis sagedasti langetakse wäärnaloogia mõju alla. Wead on ka need murdelised wormid, mis ülemal antud kirjakeele-reeglitest kõrwale kaduwad. Kõik seleeb, et kirjanikul, õpetajal, kõnemehel, kes kõigeid mitmuse partitiiwi õigesti tahab tarwitada, muud abinõu ei ole, kui, kordame weel, see eßialgu grammatika-reeglite abil ära õppida, muidu langeb ta paratamata kõiksugu wäärnaloogilistesse wõi murdelistesse wormidesse.

Hoiatuseks juhime ajamal tähelepanu järgmiste lühemaa mitmuse partitiiwis esinewate wigade pääle.

17. kas „kohte" wõi „kohti"?

Jah, kas „kohte, korde, ringkonde, konne, — hulke, hurte, munke, nurke" jne., wõi „kohti, kordi, ringkondi, konni, — hulki, hurti, munki, nurki"? Sest mõlemaid, niihästi e-, kui i-lõpulisi wormi esineb nii rahwa- kui praeguses kirjakeeles neist kolmandawältelisest a-tüüwest, mille esimeses silbis o wõi u. Meie antud reegli järele (punkt 13) aga annawad o—a ja u—a mitmuse partitiiwis -i (mitte -e); i-lõpp on siin see, mis kirjakeeles normaalwormiks määratakse. Seega tuleb kirjakeeles e-lõpulisel wormid kui murdelised, waaks tunnistada. Järelikult õige on ainult (ei weel muid näitusi tuua): „looma, — loomi (mitte „loome"), noota — nooti (mitte „noote"), wokka — mokki (mitte „mokke"), oksa — oksi; — pulma — pulmi, punga — pungi, sukka — sukki, luuda — luudi.

Mispärast i siin parem kui e, küsitakse wahest. Wastame: Kõige päält i on siin häälikseadustik, teiseks kirjakeeles juba üleüldisemalt tarwitusel kui e, kolmandaks on weel e-d nii-kui-nii küllalt, kui kord i- ja u-tüüwede mitmuse partitiiwis u asemel e wõtame.

18. kas „odre", „otre" wõi „otri"?

Worm „odre" on kahekordne wiga: esiteks on ta nõrgas paines (-d-), kuna mitmuse partitiiw kõigil painuwail sõnul on erandita tugewas paines. Worm „otre" on küll oma paine poolest õige, kuid ta lõpp -e ei ole kokkukõlas kindlaks määratud reegliga, mille järele peab olema mitmuse partitiiwis -i (kolmandawältelisel tüüwel), kui esimeses silbis on o, u, e, ä, ö ehk ü.

Järelikult „otri", mitte „otre" ega „odre". Worm „otri" pole kunstlikult konstrueeritud, waid esineb mõnedes rahwamurretes.

19. kas „orji" wõi „orje"?

o—a, u—a jne. saawad küll ülemal antud reegli järele mitmuse partitiiwis -i, kuid i ja teise i ees on see -i häälimise kergendamiseks e-ks muutunud: orja — orje, kurja — kurje, sooja — sooje, rooja — rooje, muia — muie. Need ongi aimukesed a-tüüwelised sõnad, mille mitmuse partitiiw e-lõpuline. Muudes sõnades hoitagu e eest; e asemel ikka i!

20. kas „metsu" wõi „metsi"?

Worm „metsu" on jäme wiga, sest e—a annab reeglikordselt -i ja mingisugust erandit ei wõi siin olla. Wiga „metsu", mida kirjanduseski olen juhtund nägema, on nähtawasti tehtud Lõuna-Eesti keele mõjul, kus kõneldakse „mõtsu", aga sääl on -u õige, sest ei eßimeses silbis õ. Seepärast järjekindlasti „leppa — leppi, hella wenda — helli wendi, olawaid seppa — olawaid seppi, laia selja — laiu selgi, pikki wersti (mitte „werstu"), terawat ferwa — terawaid fermi".

21. kas „wäntu" wõi „wänti"?

Meie reegli järele ä—a annab erandita i: märgasid pärgasid — liihem worm: märgi pärgi; wana pärnasid — wanu pärni. Ometi on mõningaid a-sõnu, mille esimeses silbis küll ä, aga mille mitmuse partitiiwis siiski tarwitatakse u-lõppu. Need sõnad on: „wänt, ränk, kärn, kärs" — wäntu, ränku, kärnu, kärsu" (nagu annab „Õigekirjutuse-sõnaraamat"). Siiski kas siin waja oleks erandit teha? See teeks reegli asjata keerulisemaks ning edendaks segadusi ja segiminekuid. Kõige otstarbekohasem on, kui ä—a annab erandita i; seepärast neiltki sõnust mitte -u, waid -i: fuuri wäuti, ränki töid, koledaid kärni, tugewaid kärsi".

Aga kuidas jääb siis ses suhtes sõnadega „äi" ja „käi"? Kirjanduse Seltsi „Õigekirjutuse-sõnaraamat" annab neiltki sõnust u-lõpulise mitmuse partitiiwi: (nõid) äiu, käiu. Kuid kas ei wõiks siingi selle erandi kaotada? Et aga i ja i järel partitiiwi i asemel on e, siis olekski nende sõnade partitiiwid „(wanu) äie, (fuuri) käie".

22. kas „piiski" wõi „piisku"?

Eelmisele wastupidine wiga on worm „piiski" (pro õige „piisku"), sest kõigil a-tüüwedel, mille esimeses silbis on i, on mitmuse osastaw u-lõpuline punkt 13-ndas antud reegli järele. See reegel ei ole omawõõliselt grammatikute poolt wõlja mõeldud, waid saadud ehitusil rahwakeele wormidest: (lühikesi) kirja — (lühikesi) kirju, kõrget wirna — kõrgeid wirnu, ilusat ilma — iluseid ilmu jne. Ainult kolmes kolmandawältelises a-tüüwes, mille esimeses silbis i, on erandlikult i (nagu punkt 15-ndas seletatud): kingi, pikki, filmi. Muidu aga i—a annab partitiiwis ikka u. Seepärast ka: kanget piinu — kangeid piinu, fuuri sinna — fuuri linnu, kõrget hinda — kõrgeid hindu, ägedat riida — ägedaid riidu; fuurt tuleriita — fuuri tuleriitu, wärsket wiina — wärskeid wiinu jne.

Järelikult on „piiski" wiga, õige worm aga „piisku".

23. kas „aegi" wõi „aegu"?

Ringimata ainult „aegu", sest a—a annab mitmuse partitiiwis -u. Worm „aegi" on jäme wiga, mida kahjuks kirjanduseski juhtub leidma, eriti kuules.

24. kas „linne" wõi „linnu"?

Samasugune wiga kui -u asemel -i, on ka -n asemel -e. Ometi sedagi wiga esineb, uuemas kirjanduses iseäranis sagedasti, sel põhjusel, et suurem hulk uuemaid kirjanikke on pärit Lõuna-Eestist, kus e-lõpp partitiiwis paiguti mingisugusels universaallõpuks saanud. Ja nii kubisewad meie kõige uuema ja moderenma kirjanduse tooted selleest wõõriti-tarwitatud e-lõpust: lõhne (peab olema „lõhnu", sest õ—a annab u), samuti tõlde, kõhne, sõpre (pro „tõldu, kõhnu, sõpru"), nõide (pro „nõidu"), laie õlge (pro „laia õlgu") jne.

Samuti wiga: „terawaid naljе" (peab olema „naljи", sest a—a annab u), pikki kaele (pro kaelu), piiske (pro piisku), laewe, waewe (pro laewu, waewu).

Samuti wiga: „walgeid seine" (peab olema „seinu", sest ei—a annab u).

Eriti ollakse kaldus seda wiga tegema kuulsekeeles riimi saamiseks, wahel aga ka üsna põhjuseta, sihtsalt keele oskamatusest. Nii oleme „Odameheses" (nr. 4, lk. 1—2):

... kilasid, maid, rahwaid, linne.

ja sellele rea tagant riimwärs:

... laake, poomiswinne.

Wäga hästi oleks siin riimi saanud ka õigete wormidega: linnu — wiinu.

Millal iikskord õpiwad meie kirjanikud ja luuletajad mitmuse partitiiwi ära?

25. kas „nõlwi" wõi „nõlwu"?

Mujdugi ainult „nõlwu" on õige, sest õ—a (nõlwa) annab partitiiwis -u. „Nõlwi" on samasugune wiga kui „piiski" (pro piisku) ja seda nähtawasti teenwad need, kellele õõna „nõlw" mitte kodumurdeline, waid kirjakeelest õpetud.

26. kas „majasid" wõi „maju"?

Senni (punktides 1. kunni 25.) oli küsimus kolmandawältelisi a-tüüwede lühemast wokaalõpulisest mitmuse partitiiwist. Neis waja see lühem partitiiw järjekindlasti maksma panna ja tarwitusele wõtta lõpulise asemel, mis normaalses proosakeeles peaaegu mingisugusels weaks reeks tunnistatama. Ja sellega ei pandaks toime mingit keeleuuendust, waid see oleks lihtne keele normeerimine, mis kõigile wastuwõetaw peaks olema.

Weidi iseasi on esmawältelisi a-tüüwedega, nagu seda juba nägime esmawältelisi i- ja u-tüüwede puhul. Nagu neis, nii ka esmawältelistes a-tüüwedes lühema lõpu järjekindel läbiwõimine tundub juba teatawal määral keeleuuendusena ja seesugusena leiab mõnete poole wastuwõõtmatust ja lausa waenulisustki.

Ometi on kahesilbilisteß esmawältelisteß tüüwedeß just a-sõnad need, kus lühema mitmuse partitiiwi läbiwõimine kõige suuremas ulatuses wõimalik ja teostataw. Sest a-sõnade seas on palju neid, mil Põhja-Eesti keeles ja seetõttu ka üleüldises kirjakeeles lühem worm tarwitusel, nagu „kala — kalu, kana — kanu, siga — sigu, pesa — pesi, piha — pihi, muna — munu, uba — ubi" jne. Muudel a-tüüwedel aga on sõ-lõpuline mitmuse partitiiw: maja — majasid, saba — sabasid, sada — sadasid, keha — kehasid, luba — lubasid jne.

Kust tuleb Põhja-Eesti keeles sarnane ebajärjekindlus? (Lõuna-Eesti keeles seda ebajärjekindlust ei ole, waid sääl on ka kõigil esmawältelistel tüüwedel erandita lühem lõpp; sõ-lõppu ei tuntagi). Selle kahepaiksuse põhjus, nagu seda punkt 13-ndas pikemalt seletati, on järgmine: sõnadel, mida rahwas omas igapäewases kõnes sagedati tarwitas mitmuse partitiiwis, on lühem partitiiw piisnud; sõnadel aga, mida harwem tuli ses käändes kuulda ja tarwitada, unustati lühem häälikseadustik wõrm, wõi see ei kujunenki, ja hakati selle asemel tarwitama sõ-lõpulisi analoogiawormi.

Nii ongi sõstataw, miks küll „kala — kalu", aga mitte „maja — maju", waid „majasid". Maja on niisugune asi, mida tarwitajad mitmuses tarwitada. Sama põhjus on kõigil, millil sõ-partitiiwidel u-sõnadeß. See põhjus aga on täitsa juhuslik asjaolu (õõna harwem esinemine) ega peegeldu ses mingi rahwa waimu omapärasus, ja kui wahest, siis ainult üks ebakõlduwärt omadus, nimelt halb mälu: eßialgsemad lühemad wormid unuustati. Seepärast wõib öelda, et worm „majasid" on ka üks niisugune keeleunustuslik worm. Olgu weel tähendatud, et Põhja-Eesti rahwamurdeis see lühema wormi unustamine ja mahajätmine mitte ühetasaselt pole juhtunud: ühtedes räägitakse näit. weel „tube", teistes juba „tubasid".

Nüüd kergib küsimus, kas seda keeleunustamist ei wõiks nõnda jälle häiks teha, seega et sõ-lõpulise asemelle wõetaks see lühem wokaallõpuline, mis rahwas ise oleks tingimata moodustandi ja alal hoidnud, kui tal juhust oleks olnud seda õõna ses käändes sagedamini tarwitada. Sõnast „maja" oleks see lühem worm siis „maju" (sest a—a annab ka esmawältelisele partitiiwides u). Wormiga „maju" ei looda siis midagi kunstlikku, keeleseaduste wastast, waid täiesti wendega kokkukõlas olew worm, mis peaks olema samasugune elõigus, kui igal juba olewal lühemal wormil. Mõisugusel lühemal wormil on seda suurem õigus saada kirjakeele wastu wõetud, kui ta, nagu sageli juhtub, weel mõnes murdes elawana esineb.

Kuid häälikseadustikude lühemate wormide konstrueerimine wõi omandamine murdest ei õõnni siin mitte lihtsalt sellepärast, et need häälikseadustikud on, waid sellepärast, et nad tõesti paremad on, ja nimelt kahes suhtes: nad on lühemad (otstarbekohasuse ja ökonomia ka ilu põhjusmõte) ja nad on kõlawamad (ilu põhjusmõte); nende läbi wabaneb keel jällegi mitmest f ja d esinemist, mida tal muidugi juba ülearu küllalt.

See on mõttekäik ja loogika, millega keeleuuendus lühemate mitmuse partitiiwide elustamisit ja nende tarwitamise laiendamisit põhjendab ja soowitab.

Keeleuuendus tahab siis, et ka esmawältelistes a-sõnades wõetaks mitmuse partitiiwis sõ-lõpu asemel lühem lõpp tarwitusele juba olewate lühemate eeskujul, mis seda õigustab.

Lõppwokaali reeglid on mõne erandiga peaaegu needsamad, mis punkt 13-ndas kolmandawältelisele a-sõnade kohta antud: a—a, i—a ja õ—a saawad u, e—a, ä—a, ö—a ja ü—a saawad i, u—a ja o—a õga e. Erandid allpool.

Nüüd waatleme üksikult läbi kõik need tähtsamad sõnad, mis käiwad a—a formeli alla ja milles sõnise kirjakeelse sõ-lõpu asemel tuleks tarwitusele wõtta lühem u-lõpuline worm. Need sõnad on: ala — alu, näit.: „jellega on teadusselle wõõdetud uusi alu (=alasid); kawa — kawu: „sääl müüdi kontserdi eeskawu"; lawa — lawu: „ta käis wäljamaa näitelawu uurimas"; maja — maju: „linnas on palju kiwimaju"; naba — nabu: „maakera nabu on wähe uuritud; paba — pabu: „katalsepp paikas wanu pabu"; pala — palu: „piduprogrammis oli ka muusikapalu"; raba — rabu: „ses maakohas on suuri rabu"; raba — radu: „läbi metsa wiis hulk kõweramaid ja sirgemaid jalgradu"; raha — rahu: „ta korjas wanu rahu"; saba — sabu: „hobused liigutasid oma sabu"; sada — sadu: „õõda on kestnud aastasadu"; tuba — tabu: „sääl müüdi suuremaid ja wähemaid tabu"; tala — talu: „selle toetamiseks waja panna tugewaid talu"; waga — wagu: „jumalakartlikke ja wagu mehi".

Mõnedel neist lühemaist wormidest on, tõsi küll, see ebakoht, et nad satuwad homonüümid olema mõne muu õõna ainsuse nominatiiwiga, nii „sadu" (=wihm), „talu" (talukoht), „wagu" (põllumaagu), „padu" (madal wõõstikuga kaetud maa), „rahu" (õõja wastand). Kuid need homonüümisnid ei ole kuigi ekstiawad: lausekõnduseß on ju alati näha, mis õõna worm on mõeldud. Ainult wahest „rahu" (=rahasid) wõiks mõnes lauses natuke segawaid mõjuda, liig meele tuletades õõja wastandit. Kuid niisugusel korral wõib ju tarwitada sõ-lõpulisi wormi. Sest üleüldse ei saagi esmawältelisis a-sõnades lühemat partitiiwi täitsa kirjekindlasti läbi wiia, ja seda just nende homonüümisuide pärast; mõnedes tuleb seepärast ometi jätta sõ-lõpp.

27. kas „wabasid", „wabaid" wõi „wabu"?

Sõnast „waba" juhtub kirjanduses ja ajalehtedes nõrema mitmuse partitiiwina kõ wormi „wabaid". Igast muust esmawältelisest kahesilbilisest a-tüüst oleks selleõpuline worm üks kõige jämedamaist wigadest (näit. „wanaid, kanaid, sõnaid" jne. pro „wanu, kanu, sõnu"), kuid wormi „wabaid" wõiks sellega seletada, et see on weel mingi jälg ja jäänus eßialgsest kolmesilbilisest tüüst „wabada", mis Soome keeles esineb „wapaa" kujul, mille mitm. partitiiw on „wapaita" (loe „wabaida"). Kui aga „wabaid" ainsana erandina ei taheta tunda, siis oleks lühem worm loomulikult „wabu": „tal oli harwa wabu silmawilke".

Ostan
karu, otre, nisu ja ruttid suuremal ja wähemal arwul, niisamuti ernesid, ube ja läätsi. Teat. kirjalikult ehk suuljõnal S. Urehna tän. 32, k. 3. W. Mell.

Jahipüssisi, padrunid,
rewolwereid, kuldu, hõbedat, pandimaja piletisi ja igasugust. ostu ja müüa Pikk tänaw nr. 36.

Kirjutusmasinaid
soowitakse osta Eesti ja Wene tähestikuga. Hobusepea tänaw nr. 3, praugitud asjade kaupl.

Ostan paberit
ja pudukaupa, elektri tarwitusi ja tööristu. Uus Kalamaja tänaw 20, kaupluses.

Kaltsusid
ostetakse määramata arwul. Lähemalt kirjaliselt:
Axel Johansson.
Purjesiwehenkatu 27. Helsinki.

Ostan:
pandimaja piletisi, kuld ja hõbe asju, kõiksugu elektri-tarbekraami, laua ja detsimalkaaluti, igasugusid petroleumi lampisi, ja kõike majakraami. Lai tänaw 23, k. 6. hoowis II korral.

Lüpsilehm
müüa Londi mõis. 19—12.

Kellel on müüa:
jahipüssi, rewo wer, padrunid, püssirohtu, ja laadimise abinõud? Palun tuua Lai tänaw 23, krt. 6, hoowis II korral.

Kellel on lihapood
kõige siisteadega ära anda? Soowitaw täidamas kohas ja ühes elukorteriga. Sealsamas soow. osta ka
lauakaalu,
Kungla uul. nr. 6, krt. 4.

Soowitakse praugitud Eestikeelset raamatukogu osta.
Pakkumised jaata, sadama kontor männiküljeja „Wambola"

Soowitakse osta
nafta-mootorisi
4—10 hob. jõudu ja
rehepeksumasinat
korras olewat ehk parandusega. Teadust. üle Tamsalu, Rõõmkülla mõisa N. Raaw.